HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR

MEYHANEDE KADINLAR

ATLAS KİTABEVİ

HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR

MEYHANEDE KADINLAR

ROMAN

(Tam metin)

Kapak resmi: MÜNİF FEHİM

İkinci Baskı

ANKARA CADDESİ No. 82 — ISTANBUL

Özaydın Matbaacılık Koll. Şti.
Tel: 27 66 97 — Istanbul - 1972

Meyhanede Kadınlar

Sol gözü biraz şaşı, fakat tatlı... Saçları siyah astragan kıvırcıklığında... Kirpikleri ince bir teyelden sökülmüş ibrişim gibi büküm büküm... Vücut beyaz, uzun, narin, asabî... Kocasını zeklendiği vakit dilini çıkarmak âdetidir. Şehri Bey bu hakarete idmanlıdır. Hüzünlü bir gülümseme ile karşılık verir. Fakat kaynana köpürür, kendinden geçer.

Kızgın bir yaz gününün fırınlanmış soluğu ara sıra (P) köyünü yalarken ikindiye doğru karı koca biraz serinlik bulmak için bahçenin uslanmış gölge bir köşesine çekildiler.

Uzun bir öğle uykusundan yeni kalkan kaynana, evin içinde tembel tembel dolaşırken bahçeden hararetli hararetli bir söylenme duydu. İşitmek için evin en elverişli penceresine yanaşarak kulak verdi. Kendi kendine konuşmak tuhaflığıyle tanınmıştı. Yanında bir başkası varmış gibi kendi sorularına yine kendi karşılık verirdi.

Derin bir iniltiyle:

— Ah, dedi, ah... Biri burgu, öteki tahta... Yine oğlumu vır vır yiyip bitiriyor. Ne dayanıklı erkek bilmem ki!... Geçen gün kocasına iskarpinlerini bağlatıyordu. Evet, ayağını ta burnuna uzatmış, bağlatıyordu. Öteki lostracı gibi bu aşağılık işi görürken karı: «Aman, fena yaptın. Çöz, bir daha bağla...» emriyle küt küt oğlumun arkasını yumrukluyor. Ana ol da gel buna dayan bakalım!.. Kızınca arsız mahalle kızları gibi dilini çıkarır. Edepsiz ekmekçi küreği gibi (eliyle işaret ederek) nah işte bu kadar uzun dili var. Görseniz iki dudağının arasından bir yılan fırladı sanırsınız. Bunun zehiri, uzun hay-

vanınkinden çok dehşetlidir. Soktuğunu öldürür. Gelin değil, canlı bir felâket... Her şeye üstelik şimdi kocasıyle beraber içki içiyor. Erkek içsin de kadın niçin içmesinmiş? Her işte kadın erkekle boy ölçüşebilir mi? Ben yanlarına gidince hemen lakırdıyı değiştiriverirler. Olsun... Gideyim bakayım. Oğlumu bir parçacık dırdırdan kurtarmış olurum...

Büyük hanım, şişman vücudunu ağır adımlarının üzerinde tarta tarta asık bir suratla bahçeye iner.

Kaynanasını görür görmez gelinin nevri döner. Lakırdıyı keser. Başını öbür yana çevirir.

İhtiyar kadın bu açık kabalığa karşı bozulur. Kavgaya hazırlanan dudakları titremeğe başlar. Şehri Bey parlayacak ağız dalaşını bastırmak için annesiyle karısı arasında tuhaf bir durum takınır.

Kaynana:

— Dır dır ne görüşüyordunuz? Ben gelir gelmez şıppadak lakırdıyı kestiniz.

Gelin. put gibi inatçı, kaba susmayı sürdürür.

Şehri Bey çekişmeyi hafifleştirmek için iki madde arasına konan balon gibi söze atılarak:

— İçki yasağı üzerine konuşuyorduk...

— İnsan karısıyle içki lakırdısı eder mi?

Gelin iskemle üzerinde fırradak dönerek:

— Eder... Bundan sonra kadın her meseleye karışacaktır. Her şey de ama her şeyde onun da fikri sorulacak, oyu alınacaktır. Koca vücudunla, kalın kafanla salapurya gibi sen söze yanaşma öyle!...

Kaynana:

— Mademki kadın her şeye karışacakmış, ben niçin susayım?

Gelin:

— Doğurmak mutluluğundan kaldıktan sonra kadın, kadın değildir.

Kaynana:

— Kadın değildir de ya nedir?

Gelin:

— Oğullarının, kızlarının, gelinlerinin, torunlarının üzerine baş belâsıdır.

Kaynana:

— Sivri dilli edepsiz!...

Gelin:

— (Dilini çıkararak) Nah işte sivri mi, yassı mı, gör!...

Kaynana:

— Şeytan görsün... Yılan karı!...

Şehri Bey:

— Karıcığım, anneciğim, Allahaşkına susunuz. Ne yapıyorsunuz. Ara yerde ben eriyorum. Bitiyorum...

Kaynana:

— Karının bana öfkesi nedendir, biliyorum. Meliha ailece buraya taşınmışlar. Sefa geldinize gittim. Kabahatim bu!

Gelin:

— Bana nispet olsun diye gittin...

Kaynana:

— Onunla sana niçin nispet yapayım?

Gelin:

— Benden önce oğluna Meliha'yı alacakmışsın.

Kaynana:

— Öyle bir söz olduydu... Fakat kısmet değilmiş. Oğlum seni aldı. Ö da başkasına vardı. Artık şimdi bunu uzatacak ne var?

Gelin:

— Çok arzu etmişsin, çok uğraşmışsın ama olmamış.

Kaynana:

— Allahın bildiğini kuldan ne saklayayım? Çok istedimdi ama işte benim talihsizliğim... Oğlumun talihsizliği.. Bir türlü olmadı.

Gelin:

— Oğlunun talihsizliği mi?

Kaynana:

— Öyle ya... Meliha senden güzel, zeki, edepli, ince şeyleri kavrayışlı, iyi huylu, soylu bir kızdır. Senin gibi vara yoğa dilini çıkaran kenarın dilberi değil... Talihimiz olaydı ona düşerdik.

Şehri Bey:

— Anne... Anne... Böyle münasebetsiz sözlerle niçin dirliğimizi bozuyorsun? Ben karıcığımdan memnunum. Talihime bin defa teşekkür ediyorum.

Kaynana:

— Anan olduğum için senin gönlünü kendiminki gibi bilirim. Memnun değilsin ama ne yapalım? Bu yılan huylu karıya bir defa düştün. Namus belâsı, şerrine lânet diyerek çekip gidiyorsun.

Bir fırtına gibi yerinden kabaran Bahriye Hanım iki yumruğunu kalçalarına dayadıktan sonra gözlerinin alevlerini kocasının suratına saçarak:

— Söyle bakalım Şehri, öyle mi diyorsun?

Şehri Bey:

— Vallahi değil karıcığım... Ne münasebet? Hiç benim ağzımdan öyle söz çıkar mı? Çıktı mı?

Bahriye Hanım:

— Çıkmadı da bunak anan senin tarafından vekilinmiş gibi bu yolda saçmalar savurmaya nasıl cesaret ediyor?

Kaynana:

— Cesareti mesareti yok. Oğlumu büyüledin. Ağzını, dilini bağladın. Zavallıcık bir mektep çocuğu gibi karşında kem küm edip duruyor. İçindekini söyleyemiyor ki... Ben oğulcuğumun kalbini bilirim diyorum sana... Ben onun anasıyım. O benim yüreğimden koptu. Sen kim oluyorsun?

Bahriye Hanım:

— Karısı!...

Kaynana:

— Ohh, el kızı... Bir sözle yakın. bir sözle uzak.

Bahriye Hanım:

— Aman, yavaş gel cadı... Hâlâ Sultan Aziz zamanı kafasıyle yaşıyorsun. Bundan sonra kocalar karılarını değil, isterlerse karılar kocalarım boşayacaklar. (Kocasının arkasına iki yumruk indirerek) Kadınlar erkeklerini dövecekler. Kadınlar, yüzyıllar boyunca çektikleri Asya'ya ait esirliğin tepkisi dönemindedirler. İntikamlarını alacaklar. Paşalar, Beyler, Efendiler Ankara'da değil, gökyüzünün en üst katında toplantı yapsalar Havva kızlarıyle baş edemeyeceklerdir. Savaştan sonra erkek azalmış, kadın çoğalmışmış. Daha iyi ya!... Demek ki, sayıca erkeklerden üstünüz. Bizim dediğimiz olacak. Şehri, ananın terbiyesini vereceksen ver, veremeyeceksen aczini açıkça söyle. Yapacağımı ben bilirim.

Kaymana:

— Ay, merak ettim. Söyle bakayım, ne yapacaksın?

Bahriye Hanım:

— Kocamla şimdi şurada deniz kenarındaki Apostol'un meyhanesine gideceğim... (Başparmağı ile ağzına doğru içki işareti yaparak) Atacağım... Atacağım, atacağım... Kafayı bir güzelce tuttuktan sonra da gelip seni pataklayacağım.

*
* *

O akşam Bahriye Hanım, kocasıyle birlikte Apostol'un gazinosuna giderler. Eski gaz tenekelerine dikilmiş boru, kahkaha çiçekleri arasında denize karşı otururlar. Tabakların, bardakların temiz olması için sıkı sıkı tenbihler ederek mezeler, biralar ısmarlarlar.

Halk müsaadesi büyük bir lütuf biçiminde yeni bildirilmiş olan bu soğuk içki ile serinlemekteyken meyhaneye tanıdık bir çift daha gelir.

Bu ikisi de karı koca... Ferdi Bey'le Adalet Hanım... Bunlar da bitişik masaya otururlar. Bardak bardağa tokalarla konuşmalar, gülüşmeler başlar.

Cadaloz kaynanasının hücumlarıyle kanı dönen, sinirleri gerilen Bahriye Hanım öfkesini bira ile yudum yudum yatıştırırken neşeli bakışlarla söze girişir:

— Bu günleri gösteren Tanrı'ya bin şükürler olsun... Kadınları kafesten kurtaran Cumhuriyete sonsuz şükranlar... Ohh hele Türk kadını boza içmekten kurtuldu. Öteki dünyada «kevser» vadiyle yaşadığımız dünyadaki bütün içkileri yasaklayan bol çakşırlı, sofu, kalın kafalı bütün gericileri çevrene topla da Vefa'nın mırımrık dolu mermer küpleri içine dalıp çıkınız. Ayranla, şerbetle karnım şişiren neşesiz bir millet hiç bir vakit şampanya ile düşünenlere yetişemez.

Tokalar... Kahkahalar Kime olduğu pek belli olmayarak «Yaşasın» sesleri...

Adalet Hanım:

— Şimdiye kadar kadının hiç bir yerde sesi, tenkit hakkı yoktu.

Bahriye Hanım:

— Tenkit hakkı, herhangi bir meselede çekinmeden, en doğru ve en açık söyleyenindir.

Adalet Hanım:

Hükümetin bir zamandır içki hakkındaki yasağına ne dersiniz?

Bahriye Hanım:

— Hükümet bu yasağı koymakla içki içmeyi engellemek şöyle dursun, herkesi içmek için kışkırttı. İsteği arttırdı. Bu yasaktan sonra içkiye rağbet yüz kat arttı. En pis, zararlı rakılar üç, dört yüze satıldı. Bütün meyhanelerde küp dibi tortularına kadar bayat sermayeler sürüldü. Hiç kullanmayanlara bile iştah geldi. Her tarafta yeniden imbikler ısmarlandı.»

Ferdi Bey:

— Bir şeyi yaymak istiyor musunuz? Yasaklayınız!...

Adalet Hanım:

— Açık olmayan bir yasaklama... Hükümet, kapalı şişe,

açık şişe, dam altında, damsız yerde içenlerle, kendini bilecek, bilmeyecek kadar sorhoş olanlar, bir okkadan fazla eksik gibi ayarsız, ölçüsüz, tartılı tartısız, uygulanması olanaksız muammalarla oynarken sokaklar sarhoş naralarıyle inliyor. Zabıta her gün birbirini vuran, öldüren en korkunç sarhoşluk olayları kaydediyordu.

Ferdi Bey:

— Haklısın karıcığım... Bir şey ya yasaklanır, ya yasaklanmaz. Kanun yapanlarla beraber ya hepimiz ellerimizi göğüslerimize koyarak bu uğursuza yürek temizliğiyle tövbe etmeliyiz. Yahut ki, içenlerin keyiflerine dokunmamalıyız. Kötüye kullanmaya elverişli yarım tertip kanun olmaz. Sözü geçer olmayı, haysiyeti kırdıracak biçimde kanun yapmak günahtır. İçki yasağının yürürlükte olduğu bir günde bağıran sarhoşu çalyaka etmeli. En ağır cezaya çarpmalı. Kanunun geçerliği amansız olunca ve daima ruh bulunca tısss ses kesilir. Sürekli biçimde aflarla iptal edilmek için kanun yapılmaz. Sonra halk, hükümetle yüzgöz ve zabıtaya karşı itaatsız olur. Yasak yürürlükte iken zabıtanın kendi eliyle kendi olaylar defterine sarhoş polislerin halka tecavüzünü yazması ne acıdır...

Adalet Hanım:

— Bey, bilirsin ki, yasaklanmadan önce boğazıma bir damla içki girmemişti. Sen evde yalnızca içerken can sıkıntısıyle beni de zorlardın. Şöyle böyle bir iki defa tattım. Hoşuma gitti. Şimdi içiyorum...

Bahriye Hanım şıkır şıkır iki bardağı biribirine vurarak:

— Garson, gel mezeleri tazele... Bira getir. Ah ne iyi, ne iyi... Hayatın acılarını ara sıra bu kadehlerin dibinde boğmak... Kaynana cadalozluğunu unutur gibi oldum.

*
* *

Birkaç şişe daha atıldıktan sonra kafalar tatlı bir neşe ile dumanlandı. Hanımlar masaların mermerleri üzerinde tempo

tutarak hafiften şarkı söylemeğe bile başladılar.

Köşeye sıkışmış ihtiyar sarhoşun biri önüne göstermelik bir şişe bira koydurduktan sonra koltuğunun altındaki pencere söğesine fincan içinde rakı taşıttırıp duruyordu.

Garson dolusunu getirip boş fincanı aldıkça:

— Getir yavrum, getir Dünyada bu yasak rakı kadar lezzetli bir şey tatmadığımı söylersem inan. Nur olsunlar. İçkinin değerini iki kat arttırdılar. İçen tadını duyuyor, satan ihya oluyor. Dam altında içilirmiş de dışarda içilmezmiş. Yan cebime koyuver bu lafları... Önceleri bir dam altında gizlenen şeyler şimdi hep açıkta oluyor. Yavrucuğum Niko, şimdi rakı nerede içilmiyor? Sen bana söyle... Şirket vapurlarında mı? Deniz Yolları tontonlarında mı? Trende mi? Uçakta mı? İzmir'de mi? Ankara'da mı? Günde on bin, yirmi bin kişi içiyor. İki kişi tutuluyor. O da enayice hareket ettikleri için... Selâtin meyhanelerin imbikleri dolup dolup boşalıyor. Ayda yılda bir yakalanan ya oluyor ya olmuyor. O da malını sigorta etmesinin yolunu bilmediği için... (Fincanı işaret ederek) Bu sıvının önünde ısrar edebilecek kuvvet dünyada düşünülebilir mi? Rakının içmesi yasak, yapması yasak, satması yasak, dışardan getirilmesi yasak. Söyle bana yavrum, sizin bodrumdaki küplere, damacanalara bu uğursuz şey yağmur borularından mı akıyor? İçki, yasaklık adına böyle bir sürüm dönemine girdi. Zavallı Mazhar Osman'cığım, Yeşilay'ın sembolü yeşil papağan gibi tünediğin kürsülerde sen çırpına çırpına haykır dur. Sen içkili kafaların bozulmuş dimağlarına dokundurduğun usta parmağım halka kaldırarak tiksintili bir şefkatle tehlikeyi haber veriyorsun. «Zehirden şifa beklenilmez, onunla zevk edilmez. Eğer bu geçici delilik bir zevk sayılabilirse emin olunuz, tedavim altında bulunan zavallıların içinde bu zevklenmede siz kat kat üstün olanlar vardır.» diyorsun. Ah fennin iyiliksever, çalışkan evlâdı... Sözün çok doğru. Ama ben akıllı zamanlarıma bu geçici deliliği tercih ediyorum. Şifa Yur-

du'nda bana bir hücre hazırla. Beni nasıl iyi edeceğini sana söyleyeyim. Hasta dimağımın üzerine birkaç kova ispirto dök...

Garson Niko yarıdan çoğunu anlamadığı bu saçma sapan sarhoş sözlerini açık ağızla dinlerken karşıdan hanımlar ezgili makamdan yavaş yavaş şarkıya girişirler.

İç bâde, güzel sev var ise akl-ü şuurun.
Dünya var imiş, ya ki yoğmuş, ne umurun? (*)

Sarhoş:

— Vay anam babam, buna can dayanır mı? Haydi Niko, böyle fincan fincan başa çıkmayacak. Yarım okkalığı doldur, getir iskemlemin altına koy...

Niko:

— Yasaktır Beybaba, sonra hepimiz ceza veriyoruz.

Sarhoş:

— Getir ulan.... Anasını sattığımın dünyası... Polis mi gelecek? Jandarma mı? Birkaç tek ikramla gönüllerini alırım. Tenezzül edip Istanbul Valisi burayı şereflendirseler bir iki toka ile işi geçiştiririm. Her zaman ziyafetlerde şampanya içilmez ya... Yasaktan sonra rakılar ne hale geldi. Tatsın da anlasın. Görevlidir. Bu soyucu zamanın vergiye tabi kılmadığı yalnız karı koca arasındaki gizli muamele kaldı. Bu geçiştirme de kontrolun zorluğundan olsa gerek. Haydi bire fiya...

Garson gider. Hanımlar şarkıyı değiştirirler:

Çekme elem-i derdini bu dehr-i fenanın.
Al destini bûs eyle heman pir-i muganın.
Sunsun sana bir bade ki râhat bula canın.
Anlarsın o demde nicedir zevki cihanın.

(*) Aklın, bilincin varsa şarap iç, güzel sev. Dünya varmış yahut yokmuş, umursama.

Nakarat

Zevk ister isen mey ile meyhanede vardır.
Her ne var ise halet-i mestanede vardır. (*)

Sarhoş:

— Kimdir bu manasız yasağı çıkaran? Rakı asıl bundan sonra içilecek. Eski zamanlarda varını yoğunu feda etsen meyhanede böyle genç, güzel hanımlara türkü söyletemezdin. Bu zevki kırk çıplak dilberle hamama giren sakalları mücevherli sultanlar bile sürememişlerdir. Mazhar Osman'cığım, observasyon (Observation) defterini aç. Bundan sonra işitilmemiş şeyler yazacaksın. Önceleri yalnız babalar sarhoştu. Şimdi analar da dünya kaygılarını ispirto içinde eritmeğe başladılar. Bir çift alkoliğin kanından meydana gelecek dölü düşün. Eczane vitrinlerinde şişe kavanozlara konmuş türlü türlü hastalık örnekleri, kötü oluşum turşuları seyredeceğiz... Ah, ahh... Hanımlar ne de güzel okuyorlar. Ömrüm artıyor. Fakat şimdi onların burada tatlı tatlı gülüp eğlendiklerine bakmamalı. Evdeki halleri çok geçimsiz, dalacandır. Dört karı aldım. Bıraktım. Kanunca çilemi doldurdum. Artık beşinciyi denemek istemem. Şimdi kiralık nazenilerle yaşıyorum. Yalnız Arnavutköyü'nde çilek, Çamlıca'da kiraz, Yedikule'de marul yetişmez. Bu memleket sinirli kadın fideliğidir. Benden yana paso... İmamın duası ile artık başıma telli pullu bir belâ almak arzusunda değilim. Ortada yarı gizli bazı laflar dönüyor. Nikâhla beraber bütün sosyal kanunlar kaldırılacakmış. Bunun için her ülkede el altından çalışan gizli dernekler varmış... Ohhh, ne

---

(*) Bu ölümlü dünyanın derdini, acısını çekme. Hemen ihtiyar meyhanecinin elini al, öp. Sana bir şarap sunsun ki, rahatlayasın.
O zaman dünyanın zevki nasıldır, anlarsın.
Zevk istersen şarapla meyhanede vardır, her ne varsa sarhoşluk halinde vardır.

iyi... Masrafın!dan korkarak karılarını boşayamayan birçok zavallılar sevinecek. (Haykırarak) Ulan, Niko, haniya?

Niko, tuhaf bir sırıtışla gelerek:

— Ne istiyor?

— Ne mi istiyor? Şimdi açarım ağzımı ha!... Şişe ile getirmedin, bari fincanlara devam et... İşitmiyor musun be domuz? Hanımlar Suzinakten okuyorlar. Rakısız durulur mu burada? Bu bülbüller birkaç gün daha böyle şakırlarsa bu yasaklık zamanında vallahi müşterilere rakı yetiştiremezsiniz. Banker olursunuz. Haydi ligora bre...

— Usta söylüyor ki, yasaktır.

— Ulan karşıda hanımlar oluyor... Öbür köşedeki şu efendiler olmak üzere... Ben oldum... Bundan sonra mı yasak çıkarıyorsunuz? Rakının okkasını bin beş yüze satmak istiyorsunuz. Maksat bu!... Çağır bana ustam...

Çırek gider. Şişko karnından donbay kıçına doğru kirli bir önlük dolamış, katmerli çenesinde bir parmak kırçıl sakal sürmüş fıçı gibi bir herif gelir:

— Ne isteyor Beğimu?

— Rakı!...

— Verememem.

— Niçin?

— Yasaktır.

— Şimdi bana kızından, kısrağından başlatma.

— Bira isteyorsan verezeyim... Ama raki verememem. Nizam böyle.

— Deminden beri fincan içinde gönderdiğin rakı değil miydi?

— Hatır için üç dört tane gönderdim. Fazla verememem.

— Sen nizamnameyi (tüzüğü) okudun mu?

— Okumaya bilmeyorum.

— Nizamname ,üstü kapalı yerde her türlüsü içilir diyor.

Bak burası salaş. Üstü pedavra tahtaları ile örtülü. O nizamname sarhoşları üzüp meyhanecilere on kat fazla kazandırmak için yapıldı. İçki kesinlikle yasaktır, denmiyor. Kırk dereden su getiriyorlar. Ne dendiğini ne yapanlar biliyorlar, ne okuyanlar. Hep bu belirli olmayan sözler, her ağızdan türlü yorumlara uğrayan dedikodular rakının sürümünü arttırmaktan başka bir manaya gelmez. Hiç bir idare bu yasaklık dönemindeki kadar meyhanecilerin yüzlerini güldürmemiştir. Haydi benim gıdamı gönder, yoksa rakı fıçılarım sakladığın yeri gider, hükümete ihbar ederim.

Apostol telâşla, fırtınada çalkalanan şamandıra gibi, bacaklarının üzerinde sallanarak:

— Nerede var raki fuçi?

— Ben biliyorum.

— İşte bir tanesi karşımda duruyor. Sen...

— Ben?

— Öyle ya senden iyi rakı fıçısı mı olur? Beş dakika yanında oturan kokudan yirmi beş dirhem atmış kadar sarhoş olur be herif... Bu güzel koku senin üzerine nereden siniyor böyle?

— Söyleme Beyefendi boyle sonra üstümde arayacaklar... Bir dirhem koku için kimbilir kaç lira ceza koyacaklar?

— Korkma be... Midelerdeki ispirtonun miktarını ölçmek için henüz böyle bir sondaj aracı icat edilmedi. Edileydi yasak sözünü ağıza almaya kim cesaret gösterebilirdi? Sarhoşu tutuklamaya, cezalandırmaya kalkana derhal bu aracı uygalayarak: «Efendi. sen önce kendi midenin cezasını ver. Sonra benimkinin hesabına bakalım.» denirdi... Apostol, mademki nizamnameden bir şey anlamıyorsun, Barodan ıskartaya çıkarılmış avukatlardan birini çağıralam. Bize bunun metnini yorumlasın. Katalaviz? Beni iyi dinle. Nizamnamede üstü kapalı yerde içilir diyor. Üstü kapalı... Ama nasıl? Kiremitle mi? Çinkoyla mı? Betonarme ile mi? Açıklık yok. Bunun için çadır

altında içilebilir. Şemsiyeni açar, altına sığınır, sokak ortasında rahat rahat atarsın. Kendini tütsülüyormuşsun gibi başına bir örtü çeker, rakıyı dikersin. Yahut Bektaşi gibi kadehin üzerini avucunla kapar, demcağızını yuvarlarsın. Bunun için kimse seni suçüstü yakalayamaz. Çünkü bu hareketinle kanunun metnine zerrece uymamazlık etmiyorsun.

*
* *

Burada meyhaneci ile sorhoş becelleşirken öbür tarafta, sayıları artan biralar hanımların nazik başlarını iyice döndürmüştü. Şarkılar ağırdan, yavaştan tize doğru yükselmek tehlikesini gösterince kocaları biraz telâş aldı. Ama Şehri Bey karısının yasaklanan şeyi yapmaya çok arzulu bir inatçı olduğunu bildiği için açıktan açığa karşı çıkmaya cesaret edemeyerek içinden kıvranmaya başladı.

Ferdi Bey karısına söz anlatmakta daha cesur davranarak kulağına, fakat ötekilere de işittirecek biçimde:

— Adalet, dedi, şarkının perdesi gittikçe yükseliyor.

Adalet Hanım:

— Daha yavaş mı söyleyeyim?

Ferdi Bey:

— Bütün bütün kesseniz daha memnun oluruz.

Adalet Hanım:

— Ah, ne var Bey? Burası köy gazinosu... Kimse yok!...

Ferdi Bey:

— Ben görüyorum. Vitrinlerin dışında beş on seyirci peyda oldu. Türk kadınının gazinoda içmesi ve sonra da çalıp çağırması bu çevrenin çok garip gördüğü belki de hazmedemediği, edemeyeceği bir (Phénoméne) hadisedir. Eğlenceyi tadında kesersek iyi olur sanırım.

Şehri Bey bu sözlerden biraz cesaret alarak:

— Birader çok haklı söylüyor. Bakınız, uzaktan bir polis dolaşıyor.

Ferdi Bey:

— Evet, evet... Polis Hakkı Efendi, görevine bağlı, çok terbiyeli bir çocuktur. Gelip bir şey söylemiyor fakat, kendini göstermesi yeter. Anlamalıyız... Ona da bir sorumluluk gelmesin. Zaman acayip...

Bahriye Hanım. erkeklerin bu ihtirlarını kadınlığa karşı bir baskı, bir tecavüz sayarak önce sarardı. Sonra yerinde kaynaya kaynaya bira şişesini sert sert mermere vurarak:

— Garson, koş, bira getir.

Hanımın bu kabarışını öyle pek de iyiye yormayan arkadaşları birbirlerine tuhaf tuhaf bakışlarından o, göğsünün kırgınlığını sesinde dalgalandırarak:

— Beyefendiler, bir cinayet işlemiyorum ki, beni polisle korkutuyorsunuz. Biz şurada iki kadınız. Siz de kocamızsınız. Köy halkı için bu gerçek ispata muhtaç bir şey değildir. Kocalarımızla beraber şurada birkaç şişe bira içip eğleniyoruz. Polisin bizi korkutmak için karşıdan umacılık yapmaya ne yetkisi var? Evimde oh diye bir soluk alamam. Çünkü acuze suratıyle derhal karşıma kaynanam çıkar. Sokakta polis... İki adım ötede hoca... Bu memlekette keyfinizce eğlenmek istediniz mi, konunuz komşunuz, bütün mahalle, bütün il karşı koyar, sizi ayıplar. Açık, mertçe eğlenmeğe tahammül edemezler. Fakat gizli ahlâksızlık içimizi kemirir durur.

Ferdi Bey:

— Hammefendi, bira azıcık başınıza çarptı sanırım.

Bahriye Hanım:

— Belki!...

Ferdi Bey:

— Bir iki söze müsaade eder misiniz?

Bahriye Hanım:

— Müsaade ne demek? Herkes hürdür. Dilediğini söyleyebilir. Fakat yalnız aramızda açılan şeyin bir hak ve mantık düellosu olduğunu unutmayınız. Bahsi kaybeden silâhını aşağı indirmelidir.

Ferdi Bey:

— Şüphesiz!...

Bahriye Hanım:

— Buyurunuz.

Ferdi Bey:

— Ben böyle bir yerde değil sizin gibi terbiyeli bir aileye mensup aydın, açık fikirli bir hanımın, şöyle böyle bir erkeğin bile içip de türkü çağırmasını hoş göremem.

Bahriye Hanım:

— Affedersiniz Beyefendi .Siz kendi fikrinizi yanılmaz bir bir ölçü sayarak keyfinize göre hüküm veriyorsunuz. Sizin hoşunuza gitmeyen bir şey bana ve bir başkasına çok hoş gelebilir.

Ferdi Bey:

— Hayır. Hoşa gitmekle yapılacak şeyin. affedersiniz, gelenek ve terbiyeye uygunluğu arasında bir uçurum vardır. Hoşa giden her şey her yerde yapılamaz. Ve her terbiyeli insan bu fikirde benimle birleşiktir.

Bahriye Hanım:

— Bunlar modaları çoktan savmış lakırdılar. Bununla birlikte her iki taraf için bir yorgunluk olsa da tartışmadan kaçmayacağım. Siz terbiye kelimesinden ne anlıyorsunuz? Önce bana onu açıklayınız...

Ferdi Bey:

— Huzurunuzda bunu açıklamağa çekinirim. Çünkü bu kelimenin tanımını benden işitmeğe muhtaç olmadığınıza kesinlikle inanıyorum.

Bahriye Hanım:

— Terbiyeli insan, terbiyeli hayvan, terbiyeli maymun... Görüyorsunuz ki, kelimenin kendinde bir soyluluk yok. Bir insana, bir köpeğe, bir ayıya da uygulanabiliyor. Şimdi sizden sorarım, kendi ormanında, ininde kendi halkı, tabiî huy ve âdetleriyle yaşayan bir ayı mı makbuldür, yoksa eğitimci bir

çingenenin sopasından korkarak seyircilerin karşısında göbek atan hayvan mı?

Ferdi Bey:

— Hanımefendi, çok zekisiniz. Rehberlerden yoksunluğundan ötürü coşkun zekânız yolunu şaşırmış.

Bahriye Hanım:

— Böyle komplimanlarla sözümü kesmeyiniz. Terbiye demek herhangi bir yaratıkta doğuştan var olmayan bir şeyi ona korkutma ile, dayakla, işkence ile zorla telkine uğraşmak demektir. Bunun için terbiye, uygarlık hilecisinin yüzümüze sürmeğe çabaladığı bir sahtecilik yaldızıdır. Hepimiz görünüşte medenî, fakat içimizden bir türlü değişmeyen yaratılışımızın esiri insanlarız. Bugüne kadar gelen filozoflar, felsefeler, türlü türlü terbiye metotlarıyle neye muvaffak oldular? Ortadan kaç hırsız. kaç katil, kaç zina yapan eksildi? Çünkü fiilde samimilik yok. Hükümetler görünüşte ne biçim alırlarsa alsınlar insanlara hâlâ efendisine gelir sağlamak için yetiştirilen zavallı bir ayı terbiyesi veriliyor. İşte onun için insanı da, hayvanı da kendi ilkel vahşiliğinde iken severim. Çünkü yaratılışlarına hile katılmayanlar ancak onlardır. İnsanın tabiî hali terbiyesizliğidir. Bizi ayıplar. Bize gülerler. Bizi kanuna çarptırırlar. Ve hep böyle sonuna kadar bu tip korkularla terbiyeli görünüyoruz. Bu sosyal endişeleri kaldırınız. Hepimizin nasıl arsız, hayasız, hırsız, vicdansız olduğumuz derhal meydana çıkar. Falcı olmaya hacet yok. Kocamın gönlünü size açık bir kitap gibi okuyabilirim. O şimdi benden taze, benden güzel bir kadın almak ister. Fakat birtakım zorunluklarla bu arzusunu gizli tutmaya uğraşır. Ben de böylece onun bu saklı hıyanetini aynı sinsi hisle öderim. Ferdi Bey, sen de karına karşı böylesin. Adalet de sana karşı aynı kalbi taşır. Ben de size bu gerçekleri bu kadar açık söylemezdlim ama bira biraz başımı döndürdü. Terbiye hissimi zayıflattı. Ataklaştım. Korkmayınız terbiyeli insanlar, biraz daha ileri varacağım. Şimdi diyelim ki, meselâ şu karşıdaki efendinin cüzdanında

beş bin lira var. Bende beş paralar yok. Tutulmamak şartiyle ben bu parayı aşırmak isterim. Bu hırsızlığımı hafifletmek için birçok mazeretler de bulabilirim. Böyle şeylerde insan yalnız kardeşlerini aldatmaz. Kendi kendini de kandırabilir. Bir lokma ekmek için âlemin kıvrandığı böyle bir kıtlık zamanında o herif de bu önemli miktarda parayı toplumdan kimbilir nasıl çalmıştır? İşte terbiyeli insan budur efendim... Siz bu gerçekleri kabul etmezseniz benden çok iki yüzlü olduğunuzu ispattan başka bir şey yapmış olmazsınız.

Ferdi Bey:

— Fakat Hemşire Hanım, biz buraya böyle garip meseleler çözmeğe değil, eğlenceye geldik.

Adalet Hanım:

— Kardeşçiğim, biz erkeklerle baş edemeyiz. Onların bize karşı bin bir hakları, kuvvetleri, silâhları vardır. Biriyle yenilirlerse ötekini kullanırlar.

Bahriye Hanım:

— Bizimkiler takdir edilmedikten sonra ben onların hiç bir haklarını tammıyorum. Bu zamana kadar erkek kadına karşı sopa kullanırdı. Biz bugün onların karşısına yalnız mantık ve adalet silâhı ile çıkıyoruz. Kadın nazik vücuduyle gerine gerine bir tek kişinin keyfine göre yönetilme kabuğunu yırtıyor. Bugün erkeğin baskısı reddediliyor, kadının hakkı da teslim olunuyor. Yaşadığımız yüzyıl bizden yanadır kardeşim. Ama hani ya biralar gelmedi! Ben istedikçe siz garsona tersini mi işaret ediyorsunuz?

Şehri Bey, biraz süklüm püklüm:

— Bahriye'ciğim, üzülüyorsun. Bırak şu sözleri, eğlenelim... Yaşadığımız yüzyıl sana bana zahmet vermeden bütün bu meseleleri çözümlüyor.

Bahriye Hanım:

— Bira içiyorum, engelliyorsunuz. Şarkı söylüyorum, engelliyorsunuz. Mantığımı engelliyorsunuz. Baskınızla beni boğacaksınız. Hür olmak isteyen kadın erkekten kaçmalıdır.

Şehri Bey:

— Elmasçığım, hafiften okudunuz, ses çıkarmadık. Ama böyle bir meyhanede bir sarhoş gibi haykırmak senin hanımlığına, bizim efendiliğimize yaraşır mı? Vahşiliği uygarlığa üstün ve bütün sözlerimi sahte bir terbiyeden doğan ikiyüzlülükler sayabilirsin. Fakat bizim de şu toplum içinde bir yerimiz, bir seviyemiz var. Haysiyetimizi korumak zorundayız. Kadının hür olmasını isterim ama bir çingene karısı gibi sokak ortasında türkü çağırıp göbek atacak kadar değil!...

Bahriye Hanım:

— Şehri, benim sözlerime sen böyle uluorta karşı çıkamazdın. Bu cüreti Ferdi Bey'den aldın. Zamanı gelince bunun acısını çıkarırım. Yalnız şimdi mantığımızın mantığım karşısında ne kadar cılız kaldığım bir daha ispat etmek isterim. Ben bu birayı susmak için içmedim. Beni dinlemeye mecbursunuz.

Ferdi Bey:

— Zekânızın hayranıyız. Şimdiki hayata uygulanamasalar da sözlerinizi zevkle dinliyoruz. Buyrunuz!

Bahriye Hanım yeni gelen biradan neşesini tazeledikten sonra:

— Karın doyurmak için sokakta makamla göbek atan çingene karısının bu pek tabiî hareketini çirkin görüyor ve beni bundan sakındırmaya çalışıyorsunuz. Bu yaldızlı hapınızı ne bira ile, ne limonata ile, ne şerbetle, hiç bir şeyle yutamam. Türk kızları müzik ve şan öğrenmeğe Avrupa'ya gidiyorlar. Az zaman sonra bu sanat o kadar ucuzlayacak ki, sokak ortalarında mandolinleri, gitarları boyunlarına asılı, kemanları koltuklarında gruplar göreceksiniz. Bunlar nafakalarını toplamak için her kahveye, gazinoya, meyhaneye girip çıkacaklar. Türk kızı pek adî barlarda, önü sarhoş dolu pis sahnelerde göbek atacak, arada bir kulise girerek piçini emzirip yine çıkacak. Eğer bu hal bu millet için büyük bir alçalış, bir felâket ise

sen bugün niçin yalnız karını düşünüyorsuz? Be adam soyunu, senden sonraki kuşakları düşün! Sensiz bensiz kalacak kızımızın yarın o sahneye ineceği ihtimalini niçin aklma getirmiyorsun? Beyefendiler, her şeye izin var, fakat yaşadığımız yüzyılın, içinde bulunduğumuz zamanın eğitimine uymak şartıyle... Ninelerimiz, büyükannelerimiz hamama. şimdiki hanımların baloya gittikleri kıyafetten daha kapalı girerlerdi. Ben şimdi yarı vücuduma kadar soyunarak pudralara, levantalara bullandıktan sonra üç dört yüz liraya çıkan püften bir elbise içinde, kocamın gözleri önünde başka bir erkeğin kolları arasına atılıp elektrik ışıklarının pırıltıları altında baygın bakışlarla fırıl fırıl dönersem, karşı koyma şöyle dursun, medenî ağızların takdirlerini kazanacak yüksek bir marifet göstermiş olurum. Burada şarkı söylemekle orada bir piyanonun önünde çırılçıplak haykırmanın veya çapkınlığını giydiği frakın medeniliğiyle örten arzulu bir delikanlının solukları yle tutsülenerek dans etmenin farkını sizden sorarım...

Bu söylevinden sonra Bahriye Hanım birkaç defa dilini çıkararak ekledi:

— İşte ben âlemi böyle eleştirir, böyle zeklenirim!...

*
* *

Bu sırada gazinaya bir Türk aile daha geldi. İki kadınla iki erkek... Bahriye Hanım birdenbire öfkeli bir tavır alarak kocasına:

— Gördün mü?

— Evet...

— Tamdın ya?

— Şüphesiz...

— Meliha ile kocası... Küçük kız kardeşiyle enişte si...

— Evet ta kendileri.

— Fakat biz burada iken onların üzerimize gelişlerini ben sırf rastlantıya veremeyeceğim.

— Ya neye bağlayacaksın?

— İşin içinde bir danışıklık, dönüşüklük olduğuna...

— Kötü sanma duygusuna bu kadar yenilme Bahriye... Bu hal, rastlantıların en sadesidir.

Karşıki aileden dört el bu tarafa selâm verdi. Bu yandan yalnız üç el karşılık gösterdi. Bahriye Hanım selâma katılmadıktan başka pek açık bir kırgınlıkla sarardı, somurttu, nemrutlaştı. Sinirli bir titreme ile sarsıla sarsıla kocasına:

— Sen niçin selâmlarını aldın?

— Verilen bir selâmı almamak...

— Evet almamalıydın... Almayacaktın...

— Bu kadar terbiyesiz olmama nasıl tahammül edecektin?

— Bu gerekli, hem de çok gerekli terbiyesizliğine memnunlukla tahammül ederdim. Fakat şimdi bu gereksiz terbiyene katlanamayacağım. Anlıyor musun Beyefendi?

— Aman Bahriye'ciğim kendine gel!...

— Ben kendimdeyim. Bir yere gitmedim.

— Bağırma, çok rica ederim!

— Ben bu meyhaneye seronomi ile konuşmak için gelmedim. Bağırırım. Canımın istediği perdeden konuşurum.

— Herkesin gözü bize dikildi. Yeni gelenler de şaşkın bakışlarla bizi dinliyorlar.

— Dinlesinler Ben zaten onlar işitsin diye bağırıyorum. O Meliha olacak karı, varmaya can atıp da varamadığı bir erkeğin arkasından neye dolaşıyor? Hava değişimi için Istanbul'un bu kadar güzel köyleri varken lodosun sahile yığdığı sürpüntülerle, dökütülerle bostan fışkılarının arasında çayır çayır yanan bu köye niçin geliyorlar? Hep senin için... Hep senin için... Bu çok açık, bu açık seçik bir şey!... Kimi aldatacak? Beni mi, seni mi. yanındaki kocasım mı?

Ferdi Bey utançlı ve telâşlı, ellerini oğuşturarak:

— Hanımefendi, şimdi güzel güzel eğlenirken...

Bahriye Hanım kısık bir kahkaha ile:

— Durunuz bakalım. Daha içeceğim. Eğleneceğim... Eczacının gramofonunu getirtip şu gazinonun ortasında kocamla Fokstrot oynayacağım. Karşıdan o karı çatlasın, patlasın!...

Ferdi, Şehri'nin kulağına:

— Karımz deminden eksantrik (excentrique) fakat âdeta filozofça fikirler saçıyordu. Şimdi sapıttı!...

Şehri Bey aynı ihtiyatla Ferdi'nin kulağına:

— Karım öyledir. Şimdi bir filozof gibi konuşurken beş dakika sonra yaptığım, dediğini bilmez bir çocuk kesilir. Aman avutmaya uğraşalım. Bir rezalet çıkmasın...

Bahriye Hanım birasım doldurarak:

— Fiskos istemem. Lakırdınızı kimden gizliyorsunuz? İçimizde bir yabancı varsa söyleyiniz. Burası parlamento değil. Gizli müzakere olmaz!...

Ferdi Bey:

— İyi bir meze seçmek için görüşüyoruz.

Bahriye Hanım:

— Ben mezenin iyisinde, kötüsünde değilim. İçki bol olmalı... İşte o kadar!

Şehri Bey:

— Mideni bozmamak şartıyle istediğin kadar...

Bahriye Hanım:

— Ben şart şurt tanımam. Arzularımı yerine getirmede ölçüye, tartıya, kimsenin emrine tabi olamam. İçki yasağını çıkaranları vatana hıyanet suçuyle suçlarım.

Önlerine biraları, mezeleri dizdirterek içkiye başlamış olan karşıki Meliha Hanım partisinden kahkahalar kopar.

Bahriye Hanım ufak bir yalpa ile ayağa kalkarak:

— Meliha Hanımefendi, sözüm hoşunuza mı gitti?

Meliha Hanım:

— Pek!...

Bahriye Hanım:

— Kocamın arkasından dolaştığına iyi etmiyorsun?

Meliha Hanım:

— Kim dolaşıyor kocanın arkasından?

Bahriye Hanım:

— Sürtük, sen... Fakat aldanıyorsun. Çünkü senin kocan benim daha çok hoşuma gitti. İstersen trampa edelim. Sen de benimkinden arzunu al...

Şehri Bey tutmak için karısının eteğinden çekerek:

— Bahriye, otur yerine... Ayıptır. Ne dediğini bilmiyorsun.

— Çok iyi biliyorum. Sözlerimi beğenemedin galiba? Ne var, kıskanıyor musun? Yalan değil. Kalbimi söylüyorum. Onun kocası senden çok hoşuma gitti. Meliha senin için, sen Meliha için böyle gizli gizli sararıp solacağınıza iş açığa vurulsun... Karşıki Beyefendi de aşifte karısının ne mal olduğunu öğrensin de hesabını ona göre yürütsün. Bu rezalet ancak trampa usulüyle örtülebilir

Karşıdan Meliha Hanım bira şişesinin dibini şiddetle trink trink mermere vurarak:

— Garson, bira getir Şu karşıki edepsiz karıyle galiba bugün düello edeceğiz...

Bahriye Hamm:

— Edepsiz sensin. şıllık!...

Meliha Hanım:

— Şuraya geldik, seni bir hanım sanarak selâm verdik. Terbiyesiz, selâmımı almadın.

Bahriye Hanım:

— Kaltak ,sen selâmı bana vermedin, kocama verdin.

Meliha Hanım:

— O, kocan değil, koçan... Mutsuz adam... Gözünün önünde karısının başka bir erkeği tercih ettiğini işitiyor da ses çıkarmıyor. Çıkaramıyor... Kılıbık herif...

Bahriye Hanım:

— Ya seninki?... Karısının başka bir erkeğe sevdalı olduğunu biliyor, meyhane meyhane bu zamparanın arkasından dolaşıyor da ağız açamıyor... Boynuzlu geyik!...

İki tarafın erkekleri karşı karşıya gittikeç parlayan hanımları susturmaya, yatıştırmaya uğraşırlar.

Meliha Hanım kendisinden yavaşlık rica eden kocasının göğsünden iterek düşmanına bağırır:

— Evet, öyle... İşte tıpkı dediğin gibi... Kocam başka bir erkeği sevdiğimi biliyor da ses çıkaramıyor. İkisi de bana tutkun... İkisinin de ruhlarına hâkimim. Ne yapacaksın bakayım?

Bahriye Hanım fırtınada tüten bir duman gibi eğrile büğrüle yerinden fırlayarak:

— Parasız orospu!...

— Kunturatlı orospu!...

Bahriye Hanım bira şişesinin başından kavrayınca dişlerini sıkarak sinirlerinin bütün kabarmasıyle Meliha'nın başına fırlatır. Fakat mermi hedeften sapmakla karşıki camı şangır şungur yere indirir. Düşman tarafından aynı gülle ile karşılık gelir.

Hanımlar zaten pek fena nişancı iken içki ile de iradelerini kaybetmiş oldukları için Allah korur, kafa göz yarılmaz ama gazinoda da sağlam cam az kalır.

Erkekler, saldırganların bileklerinden yakalayarak onları bütün şiddetleriyle kızgınlıklarının coşkunluğuna kapılmaktan alıkoymağa uğraşırlarken patlayan camların saçılan saçıntıları ile kör olmak tehlikesinde kalan ihtiyar sarhoş demlendiği köşeden feryada başlar:

— Bu parasız temaşa önceleri hoşuma gittiydi. Çünkü şimdiye kadar böylesine tuhaf ve naturelini seyretmemiştim. Zavallı bizim Dârülkataifçilerimiz (*), ne kadar samimîlikten uzak ve sahtesiniz bir bilseniz... Hâlâ Luiz'in adım Leylâ koyarak Türk sanat tarlasına yabancı tohumu dikmek illetinden kurtulamadınız. Adaptasyon (**) Anladık. Fakat frengin ne-

(*) Dârülbedayı.

(**) Adaptation.

sini önce kendinize, sonra bize başarıyle uydurabildiniz? Söyleyiniz... Pipolarını dudaklarının köşesine sıkıştırıp eller cepte, acayip salınışla kafa tutarak sokaklarda artist cakası satan temsilcilerimiz, koyu koyu makyajla Avrupa'nın en ünlü sanatçılarına yetişebilecekleri kuruntusuna düşen falso mimikli, çatlak sesli, cırlak aktrislerimiz, dünyamn bu en ünlü sanatçılarının oynadıklarım burada tekrar etmekle ne kadar cansız, çekicilikten uzak, sönük birer taklitçi kaldığınızı ve sonuna kadar da böyle kalacağınızı anlayabildiğiniz gün bize yüzyıllardan beri açılmayan sanat kapısının anahtar deliğinden ötesini biraz görmüş olursunuz... Siz, kendi memleketimizin güneşi altında gelişmiş duygu, gelenek, görenek, ahlâk çiçeklerimizden toplanmış esaslar üzerine kendi millî temsil yeteneğinize göre yazılmış yerli eserleri oynamakla burada bir temaşa sanatı yaratabilirsiniz. Yoksa frengin kendisi için yazdığı bir oyunun kafasım yarıp, gözünü çıkararak Türkçeye uydurmaya uğraşmakla değil. Fransız artistleri yüzlerini boyamakla sahnede ne kadar Arap olabiliyorlarsa, siz de ruhları bize daima yabancı kalarak döndürülmüş piyeslerde işte o kadar başarılı olabilirsiniz.

Frenk derisine bürünerek sinirleri hep o ruhla depreşen doğunun tiyatro yaratıcıları sanat aramak için kuzeyin buzlu bölgelerine kadar yorulup titremenin ne gereği var? Burada Etyemez'de, Aksaray'da, Fatih'te, Çapa'da bir dolaşınız. Halka benzemeyen tuvaletinizi, kostümünüzü çalımla göstermek için değil, görmek için gezintiler yapınız. Yerli hayatın sızdığı kovuklaar kadar alçakgönüllülük edip eğiliniz. Oralarda hayat yoktur mu diyeceksiniz? Oralarda hayat yoksa efendiler, tiyatronuzu, gişenizi kapayımz. Çünkü kimi kime oynayacaksınız? Çünkü artık Türk, Şişl'nin, Büyükada'nın kendine hiç benzemeyen kozmopolit ailelerini sahnede seyretmekten usandı. Bu sanat aynasında kendisini görmek istiyor... Frengin en güzel eserlerine tulûat karıştırılarak maskaralık seyrine alışmış halkımızı bu zevkinde büsbütün özlem çeker durumda bı-

rakmamak için Karagöz tekerlemelerini andıran şaklabanlıklarla adapte edilmiş piyeslerinize seyircilerden alkış gördükçe hiç gururlanmayınız. Çünkü bugün sizden boşalan halkın, hiç olmazsa yarısı, yarın aynı değerlendirme ile tanınmış komiklerin önünde avuç patlatacağını düşününüz... Buradan Ankara'ya daha ötelere gidiniz. Seviye inip bilgisizlik yoğunlaştıkça kadın erkek boyalı ve sakalı tıraşlı suratlarınızın tuhaflığına bayıla bayıla güleceklerin sayıları çoğalır. Bilmez misiniz ,çocuk tabiatlı bu saf seyirciler, kırmızı mintanlı, sivri külâhlı maymun sanatçılığına ne kadar beğenilerle gülerler. Batıdan doğuya. içini dışına çevirerek yerlileştirmeğe uğraştığınız piyesler kaskatı gâvur oğlu gâvur kalıyor. Arada sizin kalemleriniz din değiştiriyor, günden güne kendi toplumunuzun özelliklerinden, karakterinden ayrılarak Türk'ten büsbütün başka, frenkten çok adî bir şey oluyorsunuz... Zamanın esen kuvvetli akımlarına uyarak adî sellerin sürüp götürdüğü taşlar gibi toplanan Edebi Heyet Üyeleri hiç de edebî olmayan Yönetim Kurulu dört işlemden toplama ve bölme ile uğraşıyor. Ve sonra ha bre, medet, yâr bana bir eğlence!... Tiyatroya karşı kalbinde bir parçacık muhabbet ve kalpağının altında onu değerlendirmeğe yetecek zekâ ve kültür taşır bir Belediye Başkanının gökten inmesi duasına çıkılmak gerekiyor... Her yokluktan çok ilim ve edebiyat vadisi çoraklaşan bu zavallı kavruk memlekete Tanrı'nın göklerinden mevsim mevsim milyonlarla çekirge düşer de, zamanın gereğine değil gerçek ihtiyaçlarına hizmet eden, dimağları dengeli ve güçlerini söylevlerinden çok yaptığı işlerle ispat eden büyük memurlar inmez. Şüphesiz bu da kendi kusur ve günahlarımızdan.

*
* *

Sarhoş ihtiyar bira, rakı, konyak her ne bulursa çekildiği köşede atıştırarak yalnız Dârülkatayif'e... Estağfurullah

Dârülbedayi'e, (*) değil, Istanbul'un en yüksek fikir ve sanat kurullarına baldırı çıplak imrendirecek bir dil açıklığı ile kantarlıyı atarken, öte yandan Bahriye ve Meliha Hanım savaşı, şişe mermiler verişmesine kadar şiddetlenip de bu şarapnellerin serpintileri sarhoşun başından aşağı yağmaya başlayınca, bu hanım kavgası halini aldı. Gürültü büyüdü. Herkes kafasını, gözünü korumak derdine düştü.

Bu eğlenti nihayet polisin işe karışması sonucunu verdi. Zaten alargadan fırtınayı bekleyen gözcü gibi gürültünün gidişini izleyen Zabıta Memuru içeri girdi. Şişe, bardak. kadeh gibi havada dönen camdan mermilerin arasından ilerledi.

Şimdiki davalarda adaletn çabuk ortaya çıkışına pek güveni olmayan Apastol, bu kadar ziyanı nereden çıkaracağı endişesiyle kırık camlara, kızgın hanımlara, arada bir polisin suratına ümitsiz. üzgün, şaşkın ve yalvaran bakışlarla bakarak ortada dolaşıyordu.

Zabıta Memuru, hanımların, beylerin kimliklerini sorup araştırdıktan sonra görevine başladı.

Bahriye Hanım elinde boş bir bira şişesi ve yalpası fazla bir davranışla, kelimelerin yarısını çiğneyerek söze atıldı:

— Polis Efendi, Polis Efendi, vazifeni bilmiyorsun!

Polis:

— Hanım, sus!... Ben vazifemi bilirim.

Bahriye Hanım:

— Bilmiyorsun. Kadın evde, sokakta, tramvayda, vapurda, trende. her yerde serbesttir.

İhtiyar sorhoş köşesinden:

— Vay anasına be!... Kadının serbest olmadığı yer neresi kaldı? Önceleri kadın hiç bir yerde serbest değildi. Şimdi her kayıttan birdenbire boşandı. Kadının silkip attığı kösteklerin bir kısmı şimdi erkeklere takılacaktır. Çünkü aile vazifelerinin birtakımı açıkta kalamaz. Bunu erkek tanımaz, kadın

(*) Istanbul Şehir Tiyatrosu'nun eski adı.

tanımazsa sonra halimiz ne olacak? Ya baş kaldıran tarafa haddini bildirmeli yahut ki, yükün altına girmeli. Kanun her memleketten taşan kan selleriyle ıslandı. Nemden hoşlanmayan tırtıllar gibi büzüldü. Gücü, gücü yetene çağını yaşıyoruz. Kuvvet kimde ise hâkim odur. Eski toplu kuvvetler, Derebeylikleri biçiminde parçalandı. Dünyanın yuvarlandığı uçurum her zamandan çok bugün dehşet vericidir. Kanunu, dini, ahlâkı, gelenek ve görenekleri yardıma çağırılanlar zayıflardır. Hâkimlere cübbe, silindir başlık giydirmek maksada yetmez. Bununla iş bitmez. Hak yumruğundur. Bu gerçeği turşucu Cemal Efendi (*) çok kalabalık bir halk önünde ispat etti. Hey gözünü sevdiğimin kahramanı, Beyazıt Merkezi'ni turşuya çevirdin. Bir yumruğun on gazete sütunundan, seksen parlak söylevden daha etkili olduğunu gösterdin. Zaman, atletizm yüzyılıdır. Okullardan bütün dersleri kaldırmalı, programa yalnız bu marifeti koymalı. Yumruğunu tükürükle, hemen yapıştır. Korkma, dünya senindir. En çok göz patlatan, kafa kıranındır... Turşucu Pehlivan. Olimpiyat'a giden gençlerden çok Türklerin yüzlerini ağarttın. «Cumhuriyet devrinde dayak olur mu?» dedin. Bu sözün Istanbul'un ufuklarında bin bir yankı yaptı. Herkes ümitle kulaklarını bu yankılara çevirdi. Mebuslar Meclisi, Baro, Mahkeme, Konferans salonlarında bundan sonra geçerli olan yumruktur. Emin ol yiğitim, ilk seçimlerde Istanbul'un bütün çakırkeyiflileri seni mebus çıkaracaklardır. Abdülhamit devrinde geleydin Silâhşör Başı olurdun. Cumhuriyet de değerini ölçemeyecek kadar kıymet bilmez değildir. Herhangi bir polis merkezine yirmi tane lapacı adamlar doldurmadansa Zaloğlu Rüstem gibi tek başına seni kapının önüne dikmek yeter. Asayişe kuvvet, kalplere güven gelir... Fakat her şey bir yana, kadının kızgınlığı dima-

(*) O zamanlarda Istanbul'un ünlü bir kabadayısı.

ğının kıyaslama ile olan hafifliği münasebetiyle, erkeklerinkinden çok yaman oluyor. Bu lâtif cinsi niçin savaş cephelerine göndermemeli? Gerçi pek iyi nişancı değiller ama bütün erkek işlerinde Tanrı vergisi iddiasında bulunmuyorlar mı? Savaş fennini niçin öğrenmesinler? Kadın ninelerimiz topluiğne çıkarırlardı. Şimdikiler içki şişesi fırlatıyorlar. İşte dev adımıyle ilerleme diye buna derler!

Sarhoşun bu saçmasapan sözlerini dinleyen yoktu. Bütün kulaklar polisle Bahriye Hanım arasında açılan konuşmaya verilmişti.

Bahriye Hanım:

— Anlıyor musun Polis Efendi, kadın erkeğin arkadaşıdır. Tasmalı koyunu değil. Bütün hareketlerinde onun kadar ve hatta daha fazla serbesttir.

Polis:

— Hanım, sarhoş olmak yasaktır. Şişe ile cam kırmak, kafa yarmakta ise kimse serbest değildir. Ne erkek, ne kadın.

Bahriye Hanım:

— Biliyorum, biliyorum... Tüzüğü bana okuma. Uygulamak için o satırlarda sağlam bir kulp bulmak da kimsenin harcı değildir...

Polis:

— Ben olayı rapor etmek zorundayım.

Şehri Bey:

— Ortada bir davacı yokken niçin rapora kalkışıyorsunuz?

Meyhaneci Apostol telâşla:

— Davacı ben... Camları kırılmis. Siseler, kadehler beraber... Ben bu paralara kimden alazayim? Bu nizamname içerde koymalı ki, erkek ne kadar isteyor içsin. Fakat kari içmek yasaktır. Ne vakit içki üzerinde nizam yapılazak çağırmalı Mencliste beş on meyhaneci... Bu iş üzerinde onlar biliyorlar efendilerden çok ziyade.

Polis:

— Sus, fazla lakırdı karıştırma. Ziyanını söyle, işte o kadar...

Meyhaneci ağlar gibi bir ses ve suratla kırılan camları göstererek:

— Deka, ke ikosi, triyanda, ke ikosi, peninda...»

Polis:

— Rumca dille dava yasaktır. Türkçe söyle.

Meyhaneci:

— Ne vakit çabuk çabuk hesaplatazayim, Rumca söyleyezeyim.

Polis:

— Yalnız senin söylemenle olmaz. Namuslu bir muhammin (değer biçen kimse)bulup ziyanını yaklaşık olarak ona hesaplatacağız.

Meyhaneci:

— Bu namuslu «muhanim» nerde bulazayiz? Bu adam namusu ne kadar büyük olursa o kadar çok para isteyezek.

Polis:

— Olayı çıkaran, olayın çıkmasına sebep olan hangi taraftır? İlk şişeyi kim attı?

Meliha Hanım Bahriye'yi göstererek:

— İşte bu karıdır.

Bahriye Hanım elindeki şişe ile bir dalga gibi ine çıka düşmanını nişanlamaya uğraşarak:

— Olaya sebep olan, ayartmak için gece gündüz kocamın arkasından gezen şu karşıki kaltaktır.

Meliha Hanım:

— Kocasının yanında kocama aşkmı ilân eden apaş karı!

Polisin gözü önünde iskemle, tabak, çatal, kaşık, şişe, bardak çeşitli cinsten mermiler karşıdan karşıya yağmaya başlar. Hanımların ellerini, ağızlarını tutmak zorunda kalana kadar iş alevlenir. Her iki düşman boğuk ve sarhoşça seslerle:

«Kadın serbesttir,» davasını haykırmaktalarken soruşturmayı yapan polis:

«Şehri Bey karısı Bahriye ve Nebil Bey karısı Meliha Hanımlar Apostol'un meyhanesinde sarhoş olarak aralarında meydana gelen bir kıskançlık yüzünden biribirini sövüp saymağa ve dövmeğe kalkışıp ve içki şişeleriyle meyhanenin camlarım kırmalarıyle ve... yolunda...»

Koltukta meyhaneden dışarı götürülürken Bahriye Hanım rakibesine ve polise birkaç defa dilini çıkardıktan sonra:

— Şimdi eve gidip önce birkaç kadeh rakı, sonra kocakarıya güzel bir sopa çekeceğim. Kahrolsun kaynanalar... Yaşasın içki içmek...

Heybeliada, 18 Haziran 1340 (1924)

Büyük Günah

Hekim hastanın yanından henüz çıkmıştı. Ebrukeman Kalfa, muayene için doktora açmış olduğu göğsünü kapamağa uğraşırken elinde kocaman bir kara şişe ile içeriye genç hizmetçi Şadan girdi. Hastayı şefkatli bir bakışla süzerek sordu:

— «Nasılsın Kalfam?

— Hep öyle kızım.

— Hekim ne dedi?

— Arkamı, önümü dinledi. Dilime, gözlerimin içine baktı. Karnımı mıncık mıncık mıncıkladı. Birçok şeyler sordu. Yarısına cevap verdim, yarısına veremedim.

— Niçin veremedin?

— Utandım kızım. Utandım. Utancımdan yerlere geçtim. Nerem hasta ben de pek iyi bilmiyorum. Dermamm yok. Dizlerim kesiliyor.

— İyi olursun Kalfacığım. Yakında bir şeyciğin kalmaz.

— İnşallah ama artık ihtiyarladım. Bundan sonra eskisi gibi canlanacağımı hiç ummuyorum.

— Öyle söyleme. Tanrıdan ümit kesilmez.

— Tanrımdan medet... O elindeki şişe nedir kızım?»

— Sana getirdim.

— Ben ne yapacağı monu?

Şadan ince bir gülümseme ile hastanın kulağına eğilerek:

— İçine işeyeceksin.

Kalfa isyan edercesine başını kaldırıp kızın yüzüne bakarak:

— O nasıl lakırdı öyle Şadan?

— Bana ne dememi tenbih ettilerse sana onu söylüyorum. Mutlaka bu şişenin içine işeyeceksin.

— Vallahi şimdi bu hasta halimle kalkar, ağzına tokatı vururum.

— Tek sen iyi ol da ağzıma tokatı vur, zararı yok. Ama mutlaka bu şişeye edeceksin. Mutlaka, mutlaka... Anlıyor musun Kalfam?

— Kim haltetmiş onu?

— Paşa efendimizin, Hanımefendimizin, bütün doktorların emirleri böyle...

Soluk rengi kızara bozara hastayı bir düşüncedir aldı. Şadan, Kalfanın ağzından çıkacak sözleri bekleyerek bir süre sustu. Sonra:

— Kalfam, hepsi neyse ne ama bilirsin ki, Paşa efendimizin emirlerine karşı gelinmez.

—

Şadan, hastanın susuşunu inadında biraz yumuşadığına yorarak:

— Kara şişeye işeyeceksin ama Kalfacığım, işemenin de yolu, erkânı var.

— Destur Tanrım, neler işitiyorum? Şişeye işemenin erkânı olur mu?

— Aldığım emirleri söyleyeceğim. Çiş etmenin yolu erkânı olur mu, olmaz mı, o zaman anlarsın.

—

— Yarın sabah kalkınca ilk çişini ayakyoluna edeceksin.

— Zaten çiş başka nereye edilir ki?

— Dinle Kalfam... İlkten sonraki apteslerini bu kara şişeye dolduracaksın. Yarın sabahki ilk çişini de bunların üzerine ekleyeceksin.

Kalfa büyük bir hayretle:

—Ey sonra?

— Sonrası, bu dolu şişeyi bana vereceksin.

— Verdikten sonra?

— Ebrukeman Kalfanın yirmi dört saatlık idrarıdır diye üzerine bir yafta yapıştırıp laboratuvara gönderecekler. Yani senin anlayacağın kimyahaneye...

— Kimyahaneye mi?

— Evet, kimyahaneye!

— Kimyahanede çişimi ne yapacaklar?

— Kaynatacaklar... Soğutacaklar. İçinde kaç türlü kimyasal madde varsa birer birer ayıracaklar. Rengine bakacaklar. Kokusuna bakacaklar.

— Tadına da bakacaklar mı yavrum?

— Galiba... Şekerli mi? Tuzlu mu? Ekşi mi, buruk mu, haber verecekler.

* * *

Paşanın, Hanımefendinin bin türlü ısrarlarıyle Ebrukeman Kalfa, kara şişeyi doldurmaya kandırılır. İdrar tahlile gönderilir.

Konakta Ebrukeman'dan yaşça biraz küçük bir ihtiyar halayık daha vardır: Feryal Kalfa. Hatırını sormak, geçmiş olsun demek için hasta kapı yoldaşının odasına girer.

İki emekli Çerkez sarmaş dolaş oldular. Öpüştüler, koklaştılar. İkisi de altmışını geçkin oldukları halde eski bir alışkanlıkla hâlâ birbirlerine «Civanım, yavrum, kuzum» gibi okşayıcı hitaplarda bulunurlar.

Feryal:

— Nasılsın gülüm?

Ebrukeman dudaklarında hüzünlü bir gülümseme ile:

— İyi diyeyim de iyi olayım bari...

— İyisin, iyi!.. Rengin, bakışların düzelmiş.

— Tanrıdan inayet...

— Doktor ne dedi?

— Söylemesi ayıp...

— Hastalıkta ayıp olur mu? Söyle, söyle...

— Beni bir kara şişeye işettiler. İdrarımı muayeneye götürdüler.

Feryal Kalfa vurulmuş bir kuş gibi çırpınarak:

— Ah başımıza gelenler...

— Ne var? Ne oldu?

— Daha ne olacak?

— Bu yaştan sonra idrarımı o kadar erkeğe göstermek, koklatmak, rezalet değil mi?

— Gerçekten çok ayıp bir şey ama ben ondan daha da fenasını duydum.

— Nedir?

— Şimdi yeni bir alet icat etmişler. Aynalı bakıcı gibi onunla insanın idrarına bakıp gelmiş geçmiş kırk yıllık, elli yıllık ne kadar gizli günahları varsa meydana çıkarıyorlarmış.

Ebrukeman Kalfa damarları fırlamış porsuk, kemikleşmiş ellerinin yumrukları arasında kafasını eze eze:

— Sus, bittim. Rezil oldum. Bu yaştan sonra âlemin yüzüne nasıl bakacağım?

İhtiyar hastanın benzi solar. Dudakları titrer. Gözlerinin karaları kayar.

Feryal Kalfa telâşla:

— A Ebrukeman, kendine gel. N'oluyorsun ayol? İnsana her şeyden önce can gerek. Söyle bana, korkudan, utançtan böylesine sararıp solacak senin ne günahın var?

—

— Niçin söylemiyorsun?

— Söylemem. Söyleyemem.

— Söyle de bir çaresine bakalım. Babamın bağışlamayacağı hiç bir günah yoktur.

Ebrukeman, ağıt okuyan Muharrem'ciler gibi iki yanına sallana sallana, göz yaşlarını elindeki mendile içire içire:

— Şimdi söyleyemem. Vakti, saatı gelirse belki ona söyle-

rim. Söylerim de belki günahımdan biraz hafifleyerek ölürüm.

— Ona mı söylersin?

— Ah, evet...

— Sorma Feryal, sorma... Beni vakitsiz öldüreceksin.

*
* *

Ebrukeman Kalfa, Nebi Paşa'nın konağına beş altı yaşlarında bir çocukcağızken satılmıştı. Şimdiki konak sahibi, aile babası Numan Paşa'nın oğlu ve yetmişini aşkın bir ihtiyardır. Paşa'nın üçüncü karısı Bahtaver Hanımefendi de ellisine yakındır.

Ebrukeman Kalfa çoktan azat edilmiş, çeyizlenmiş çimenlenmişse de çıraklıkla bir kocaya varmayı istemeyerek hayatını o ailenin hizmetine adamakla daha mutlu olacağını gözyaşlarıyle anlatmış ve ömür boyu konakta kalmış, Numan Paşa'mn çocuklarını, torunlarını kucağında büyütüp hepsine dadılık etmiştir. Bunun için bu aileye çok emeği geçmiş ihtiyarın konoktaki ve konak halkı arasındaki yeri çok sağlamdır. Dadıya çok saygı gösterilir, değer verilir.

Ebrukeman'ın idrar tahlilinden doğan kuruntu ve endişeleri, kapıldığı derin üzüntü Paşa ile Hanımefendinin kulaklarına gidince Çerkezin bunaklığına epeyce gülerler.

Hanımefendi bundan bir eğlence çıkarmak arzusuna düşerek:

— Paşam, haydi hastamn yanına gidelim. Biraz alay edelim! der.

— Hanım, bırak Allahaşkına, beyni sulanmış bir zavallının nesiyle alay edeceksin?

— Ebrukeman melek gibi bir kadındır. Kendisini bu kadar üzüntü ve pişmanlığa düşürecek onun geçmişte işlenmiş ne günahı olabilir?

— Hiç... Bunaklık dedim ya...

Ama Paşa, karısının ısrarlarına karşı gelemez. Hastayı ziyaret etmek zorunda kalır.

Onlar odaya girince Ebrukeman döşeği içinde doğrularak hemen iki avucu ile birdenbire çok sararan yüzünü örter.

Hanımefendi şaka ederek:

— Ebrukeman, idrarına baktırdık. Gençliğinde yaptığın bütün aşifteliklerin, günahların meydana çıktı. Şimdi utanıp da bizden yüzünü örtüyorsun. Artık saklama, söyle... Biz zaten ten hepsini biliyoruz.

İhtiyar halayığın soluk dudaklarından şu titrek ve iniltili sözler dökülür:

— Söyleyeceğim efendim. Beni önce Tanrı affetsin. Sonra da Bahtaver Hanımefendi, siz affediniz. Siz de affediniz ki, rahat öleyim.

Kalfanın bu kadar yalvarırcasına af dilemesinden bir şey anlamayan Hanımefendi yine şakasını sürdürerek:

— Ebrukeman, söyle, söyle. Çekinme. Ben de seni affedeceğim.

— Peki efendim, söyleyeceğim... Ben on dört yaşındaydım. (Zayıf parmağıyle Paşa'yı göstererek) O da yirmisinde vardı. Ebrukeman, sana yanıyorum diye her gün karşıma çıkardı. Ben kaçardım. O güçlü kuvvetli bir delikanlıydı. Ben çelimsiz bir kızdım. Konağın tenha bir günüydü. Beni Mabeyn aralığına sıkıştırdı. Olmaz dedim. Bağırdım. Çağırdım. Feryadıma koşan olmadı. Başa çıkamadım. Oh, nihayet dudaklarımı yakan kaynar bir nefesin ateşiyle...

Kalfa son sözünü tamamlayamayarak kendinden geçti. Ama sözü burada kesip kendinden geçmesiyle söyleyeceği şeyleri çok daha kuvvetli bir biçimde anlatmış oldu.

Paşa'da Kalfanın sözlerini yalanlayacak cesaret görülmedi. Elli üç yıl önce yirmi yaşında iken kollarının arasında ruhunu ruhuna karıştırırcasına bir ateşle sıkarak cinsel isteğine boyun eğdirdiği, tutkusuna kurban ettiği on dört baharlık körpecik bakirenin şimdi döşekteki hastalıklı kocakarılığına baktı.

Her şeyden önce amansız, zalim zamanın yıkıcılığına lânet etti. Karısından utanarak başını önüne eğdi.

Hanımefendi, kocasının ve hastanın yarım yüzyıl önce işledikleri günahın şevk ve lezzetiyle hâlâ titremekte olan utançlı yüzlerine göz gezdirdi. Yüreklerinin soğumuş kanlarına, o hatıra ile mevsime aykırı düşen sakin ve güneşli ılık bir kış gününün sıcaklığı geldiğini hissetti. İki elini dua edercesine gökyüzüne kaldırdı:

— Tanrım, bu zavallıların gençlikteki elli yıllık günahlarını bu malûl ihtiyarlıklarında niçin yüzlerine vurdun? Şimdi bu çektikleri pişmanlık mıdır, yoksa bu eski aşka karşı duydukları özlem mi? Ben bunu anlayamadım...

Nergis Hanımla Fehmi Bey

Doktar Saffet Beyin Hatıra Defterinden:

Aksaray'da bir eczanede yeni nöbete başladım. Ama benden önceki doktor çevre halkının çok fazla sevgi ve güvenini kazanmış. Onun nöbetinde şimdi beni görünce âdeta yüzler ekşiyor, ağızdan kulağa aleyhimde fısıltılar dolaşıyordu. Hele bazı kocakarılar hoşnutsuzlukla dudaklarını bükerek:

— Ah o eski doktorumuz nereye gitti? O bizim naturamızı iyi öğrenmişti. Hem pek anlayışlıydı pek... Bazen bize ev ilâçları salık verirdi. Havacıva, havlıcan, karahalile, öldürkahır, şeftali çekirdeği falan... Aktardan al, kaynat içiver. Sür, süründür Ohh tamam. Bir şeyciğin kalmaz. Hem sonra hocaya nefes ettirmeğe gidene, tütsüye kızmazdı. A öyle ya... İçimizden gelen hastalık var. İyi saatta olsunlar. Onlardan bulaşan hastalık var, dertler var. Hekim de gerek hoca da... Tanrım muhtaç etmesin. Ayak teri, ne versen ses çıkarmazdı. A neme lâzım, doğrusu gözü tok adamdı. Muayeneye ayağına geldiğimiz zaman iki çeyrek verdiğimiz de oldu, hiç vermediğimiz de... Aldırmazdı. Hem öyle göğüslerini dinleyeceğim diye sıkı sıkıya kulağını yapıştırıp da içini çekerek, gözlerini süze süze genç kadınların kalpleri üzerinde kendinden geçmezdi. Kaç defa her bir yanımı ona açtım, yoklattım. Kötü gözle bakmazdı. Hekimdir bu... Gerekince elbette her yanımızı görecek. Şeriat da öyle buyurmuş. Otuz yıldır kocamdan sakındığım yerlerimi hep o gördü. Yalan mı söyleyeceğim? Hekimlerin de kabahatleri yok. Ben yıl görmüş kadınım. Bilirim. Şimdiki tazeler süs-

lenip süslenip kokulara bulanarak doktora öyle gidiyorlar. Erkeklere kabahat bulmuyorum ayol... Nefistir bu Dayanılır mı? Hekim, şuranı göreyim dese, onlar her taraflarını birden açıyorlar. Âhır zaman... Edep kalmadı... Nerde o eski erkekler, karılar? Yirmi yıl öncesi Hacı İsmail'in karısı dört gün dört gece iskemlede menzil üzerinde kaldı. Ebe kadınlar uğraştılar, uğraştılar, sonunda biz doğurtamayız deyip zavallıdan el çektiler. Erkek lavta getirmek gerekti. Kocasına söylediler. Herif her bir gözünü nah böyle lokma gibi açarak bağırdı: «Karımın orasını burasını nâmahrem erkeklere karıştırmaktansa bırakınız bağıra bağıra ölsün,» dedi... Gördünüz mü Hacıyı? Gördünüz mü namuslu kocayı? Zavallı Ayşe feryatlar içinde öldü. Lohusa şehidi diye tabutunu allı pullu şeylere sardılar. Yirmi yedi yaşında toprağa düştü. Altı ay geçmeden Hacı bir daha evlendi. Bu defaki Hayriye kolay kolay doğurdu. Dört beş yılın içinde Bahariye çömlekçisi gibi renk renk, boy boy çocukları bir sıraya dizdi. Ne diyordum? Bizim eski doktor Nasrullah Efendi sancımı iki tertiple kesti. Hiç uğramamış gibi pir-ipâk oldum. Kız kardeşimin ishalini durdurdu. Huriye'nin âdetini söktürdü. Bir defa insanın nabzını tutunca her derdini anlardı. Nasrullah Efendi nereye gittiyse Allah işini rast getirsin, kolaylaştırsın... Tuttuğunu altın eylesin. Ne tatlı ilâçlar verdi. Bir kerecik acı şey verdiğini bilmem... İşte ben öylesine hekim derim. İnsan dediğin senin bir kapalı kutu... İçini görmeden neresinde ne fenalık olduğunu nasıl bileceksin?

İşte size müşterilerimden bir örnek... Buna yakın çenesi düşük, sinirli, çetin ihtiyar erkekler de var, türlü fantezi hastalıklara uğramış gençler de...

Mahalle doktoru biraz hoca, kurşuncu, falcı, yerine göre uysal, şarlatan, aldatıcı, çok lakırdıcı ve tahammüllü olmalı... Her nabza göre verilecek şerbeti bilmeli... Yalnız fenden, tıptan, doğruluktan, ciddîlikten yardım beklerseniz yaya kalırsınız. Şöyle entipüften bir belge ile çıkmış bir tımarcı size, birinci derecede diploma almış bir hekime üstün gelir.

O mahallede ünlü, tutulan, itibarlı bir doktor olmak için yerine geldiğim Nasrullah Efendinin eserine, fennine bağlı kalmam, onun tutumuna uymam gerekti. Bunun için kocakarının abuk sabuk söylenmelerini Tandırname zevzekliği olarak dinlemedim. Her cümlesinden bir hikmet dersi çıkarmağa uğraştım.

Kocakarıları bazı kendi ilâçlarıyle tedavi etmek, ağrıları sızıları birer sükûnet verici ile şıppadak kesmek, reçetelerde çokça şurup kullanmak, vizite ücretinde aza çoğa bakmamak, hocaya, muskaya, tütsüye karşı çıkmamak, bazı hastalıklarda iyi saatta olsunların birer rolü bulunduğunu kabul etmek... İşte ben bu yolu tuttum.

Geçici bir zaman için birkaç kocakarının ağrılarını kestim. Ünüm, ustalığım beş altı mahalleye yayıldı. Çünkü onlardan birinin güvenini, sempatisini kazanmak, sekiz gazeteye ilân vermekten çok daha etkiliydi. Çünkü bu büyükhanımlar, sizin bir ikinci Lokman olduğunuz hakkında bütün dünyayı andlar, yeminler, gülünç tanıklıklar, delillerle inandırmaya uğraşmayı kendilerine iç güç edinirler. Ancak uğradığım münasebetsiz, tuhaf muamelelerle alışıncaya kadar da epey bir güçlük çektim.

*
* *

Bir gün eczaneye mor yeldirmeli, orta yaşlı bir kadın geldi. Doktor Nasrullah Efendiyi sordu. Onun yerine beni gösterdiler. Kadın, önemsemez bir bakışla beni süzdükten sonra:

— Onun anlayışı bunda var mıdır? diye sordu.

Eczacı cevap verdi:

— Bu daha ustadır. Merak etmeyiniz... Yine kim hasta? Dadı Kalfa?

— Bilirsiniz ya... Fehim Beyle Nergis Hanım...

Eczacı çırağı kahkahayla gülmemek için iki eliyle ağzını kapayarak laboratuvara kaçtı. İşin içinde bir tuhaflık olduğunu anladım.

Dadı Kalfa hâlâ beni süze süze:

— Mademki ustalığınız hakkında eczacı söz veriyor. Öyleyse buyurunuz gidelim efem... dedi.

Sordum:

— Uzak mı?

— Hayır... Şuracıkta...

Bu çağırıda bir tuhaflık var ama her türlü münasebetsizliğe katlanma mesleğini tutmamış mıydım?

Dadı Kalfanın arkasına düştüm. Bir iki sokağa girdik çıktık. Gerçekten de beş dakika sürmeden viranca bir konağın önünde durduk. Büyüklüğüne rağmen ıssızlığı anlaşılan evin önünde Kalfa koynundan tabanca büyüklüğünde bir anahtar çıkardı. Çatır çatır kapıyı açtı.

Epey bir zamandan beri süpürge görmemiş tozlu loş sofalardan yürüdük. Hasırları eskimiş merdivenlerden çıktık. Nihayet Dadı Kalfa kırmızı bir perde kaldırdı. Beni küçük bir odaya soktu. Kış olduğu için ortada hem soba hem mangal vardı. Soba yanıyor, mangal dolu idi. İçerinin sıcaklığı hiç kuşkusuz termometre ile ölçülse yirmi beşi aşmıştı. Bütün deliği deşiği tıkanmış bu sıcak odanın havası o kadar bozulmuştu ki, bana âdeta öğürtü geldi.

Hemen pencerenin biriyle kapıyı açmalarını söyledim. Pencere kâğıtlıdır, açılmaz dediler. Kapıyı açmaya da soğuktan korkuyorlardı. Soğuktan çok bu pis havanın insanı öldüreceğini anlattım. Neyse kapıyı biraz aralık etmeğe razı oldular.

Yumuşak battaniyeler serilmiş bir erkân şiltesi üzerinde, önünde mangal, kırk beşlik, ellilik ve diyabetik bir kadın oturuyordu. Haline biraz dikkat edince veremin başlamış olduğunu anladım. Zavallı kadın, hastalığından hiç haberi yoktu. O, kendinde uzun bir nezleye tutulmuş olmaktan başka bir tehlike görmüyordu.

Sobanın, mangalın çevresine uzanarak ölü gibi yatan bir kedi gördüm. Kadının halinden bir eski Hanımefendi olduğu belliydi. Kime bakacağımı sordum.

Hanım incebir gülümseme ile dedi ki:

— Oğlum, ayıplama... Hekimlerin havsalaları genişçe olmalıdır. Dünyada insanın başına her şey gelebilir. Ben bir paşa kızı ve yine büyük bir paşanın karısıydım. Karşımda sıra ile halayıklar divan dururdu. Kırk odalı konaklara sığmazdık. Düşmez kalkmaz bir Allah... Hepsi yalancı, her şey ölümlü... Ana baba, aile, evlât, zenginlik hep bir varmış bir yokmuş oldu... İşte bu Dadı Kalfa ile kaldım. Eşten dosttan, kimseden de hayır görmedim. Hepsi çekildi. Artık beni arayan soran yok... Ben de şimdi muhabbetimi bunlara verdim. Nergis'le Fehmi...

Akrabadan kimsem kalmadı dedikten sonra kızıyle damadından söz etmesi bana tuhaf göründü. Ama bozuntuya vermeden:

— Görebilir miyim efendim? dedim.

Hanımefendi, battaniyenin ucunu kaldırdı. Koyun koyuna uyuyan biri sarı, biri sincap renginde Van azması iki kedi gösterdi ve şefkatli bir gülümsemeyle:

— Sarısı Nergis... Sincap rengindeki Fehmi'dir. Çok ıstırap çektiler. Yeni uyudular da rahatsız etmeğe korkuyorum efendim...

— Rahatsızlıkları nedir efendim?

— Kızıma eskiden beri sar'a gibi bir hal gelir. Sinirleri gerilir. Çarpılır. Kendini yerden yere atar. Nasrullah Efendi ona bir toz verirdi. Ekmek içine falan karıştırır, yedirirdik. İyi gelirdi.

Buna ister bir dram deyiniz, ister bir komedi... Ben bir kere bu oyunun içine girmiştim. Sonuna kadar gitmek zorundaydım. Gülmemek için bütün metanetimi toplayarak:

— Kızınız hanımın hastalığını anladım. Damat Beyin nesi var efendim?

— Onunkisi kabızlık... Ben bu hayvanları yani bu ikisini şu sofadan öteye salıvermem. Orada, ayakyolunda, tenekelerin içinde kül vardır. Oraya gider, aptes bozarlar. Damadım haşa-

rıdır. Dışarıya salıversem kızımın üstüne hiyanet eder. Bana bunu Nasrullah Efendi söyledi. Hayvanlar odada kapalı dura dura barsakları hiç hareket etmediğinden inkıbaza uğruyorlarmış.

Onların damdan dama atlamak, ağaçlara tırmanmak haklarıymış. Sağlıkları için gerekliymiş. Haklarıymış, gerekliymiş ama ben onları dışarıya salıvermem. Kızımı bir defa çaldılar. Buluncaya kadar ağlamaktan gözlerime kan geldi.

— Ya öteki kediler?

— Onlar Şakir, Dilâver, Ebru... Bunların dalkavukları, köleleri, halayıklarıdır. Onlar bahçeye gidip gelirler.

Kedilerin hepsi uyandı. Çevreme dizildiler. Uyuşuk gözlerle bana bakmaya başladılar. Ama tuhaf hal, Hanımefendiyle beraber hepsi tısır tısır, köhür köhür salyalarım saçarak öksürüyorlardı. Hanımın veremi hayvanlara da geçmişti.

— Fakat Hanımefendi, bunların göğüsleri de bozuk! dedim.

— Ah Doktor Bey ah, zavallılara nezlem geçti. Bu odanın içinde sabaha kadar hep birden öksürürüz. Biz içler acısı olduk...

— Cesaretimi bağışlayınız Hanımefendi, siz bunlardan çok tedaviye muhtaçsınız...

— Ben kaç yıldır böyleyim. Ölmem, merak etmeyiniz. Siz bunlara bakınız...

Kızı Nergis Hanımla damadı Fehmi Beyi kısa bir muayeneden sonra birine sakinlik verici bir toz, ötekine bir yumuşatıcı, mülâyimlik verici bir şey yazdım. Ve acele bu havasının her yudumu zehirli evden kaçtım.

*
* *

Ben artık Nergis Hanımla Fehmi Beyin devamlı doktoru oldum. Çok geçmeden veremli kadın öldü. Kediler de birer birer hanımlarını izleyerek veremden gittiler.

Bu hikâyede, kediden evlât ve damat edinerek aile boşluğunu doldurmağa uğraşan bir kadının deliliğine acımak veya gülmekten çok daha önemli bir nokta var ki, o da en korkunç hastalıkların insanlardan hayvanlara ve hayvanlardan insanlara geçmesi, bulaşması gerçeğidir.

Mübareğin Kuyruğu

Çoğunuz bilirsiniz, meşhur bir hikâye vardır: Köylünün biri eşeğini çalıştırır geçinirmiş. Bütün varı yoğu, geçim kaynağı o hayvancıktan ibaretmiş.

Bir gün bir kasabadan başka bir kasabaya yük götürürken yolda eşek sancılanmış. Kulağından kan almak, tuzla sarmısak yutturmak gibi sahibinin kendi başına yaptığı tedavilere rağmen zavallı hayvan yol ortasında nalları dikmiş.

Kıpırdamadan duran cesedin acıklı görünüşü karşısında köylü ümitsizliğe düşmüş, şaşırıp kalmış ve derin bir düşünceye dalmış. Bu hal içinde köylünün aklına filozofça bir şey gelmiş. Hizmetinden artık tamamiyle yoksun kaldığı bu sadık, sabırlı, gayretli, kanaat sahibi emekli eşeğinden son defa nasıl yararlanabileceğini hesaplamağa başlamış.

Gerçi hayvancağızın canı insanların zalimce kullanış ve baskısından kurtulmuş, ortada yalnız leşi kalmıştı. Ama kokmağa mahkûm o cansız ceset, kemiklerinin içindeki iliklerine kadar hâlâ sahibine aitti.

Herif düşünür, düşünür... Leşin nallarını sökmek, derisini yüzmek gibi yararlanması pek önemsiz şeyler bulur. Nihayet aklma iyi bir fikir gelir. Hemen oraya, sokağın kenarına bir çukur kazar. Eşeği bu çukura gömer. Bulabildiği kadar kerestelerle üzerine bir türbe yapar. Çevresine ağaç diker. Orasını serin, ruhanî bir yer haline getirir. Kendi başına da koca bir sarık sararak türbedar olur. Mezarın kime ait olduğunu soran yolculara; «Erenlerden Uzunkulak Baba»nın bir memle-

ketten ötekine giderken burada göçmüş olduğu masalını uydurur.

Çok geçmez, pîrin büyüklüğü etraftan duyulur. Mezarın üzerine dilek düğümleriyle donatılmış bir sürü paçavra toplanır. Az vakitte Yatır'ın himmeti ortaya çıkar. Geniş bir ün kazanan Uzunkulak Baba büyük bir ziyaret yeri olur.

Onun Tanrı katında yardımlarıyle körlerin gözleri, dilsizlerin dilleri açılır. Her gelen şifa bulur. Sayısız adaklar yağar. İlk Türbedar refah içinde ölür.

Yerine ikincisi geçer. Türbe giderek bir Dergâh olur. Bu manevî ışığın çevresine pervaneler dolar. Yani buradan bir köy doğar. Köy de nihayet kasaba olur. Binlerce insan Uzunkulak Baba'nın evliyalığı sayesinde geçinir gider. Adı, Kutbüzzaman Tavil-ül Uzunkulak Baba olur. Mezarının kitabesi Horasan diyarlarmdan Rûm ülkesine göçerken göç sırasında bu yüksek makamda ölmüş olduğu şeklinde düzeltilir. Ve biyografisine nice uydurmasyon söylentiler ve hikâyeler karıştırılır.

Görünüşte bir eşek masalından ibaret olan bu kıssadan alınacak büyük bir hisse vardır. Eşek sırtından geçinen insanlar çoktur. Ama öyle bir hayvanı hâşa evliyalık mertebesine çıkararak ondan yararlanmak bayağılığın da üstünde bir kurnazlıktır. Halkın saflığından yararlanarak çıkar sağlamak...

Zaten insanların akıllıları, akılsızları çalıştırarak geçinmek, bu suretle milyonlar kazanmanın yolunu bulanlardır. Bu da öyle... Halkın saflığını sömürmek... Bu türlü saflığın filozoflarca hâlâ tedavi çaresi bulunamamıştır. İnsanlar arasında bu saflık ve bu aldatma sürüp gittikçe dünyanın düzelebileceğine inanmayız.

Çocukluğumuzdan beri çoğumuzun dinlemiş olduğumuz Uzunkulak Baba hikâyesinin noktası noktasına gerçeğe uyduğunu söylemek zordur. Ama ortada açık bir gerçek vardır. O da böyle hikâyelerin her milletin zihniyetine göre düzülmüş olmasıdır.

Bu masalın doğruluğuna inanan çevrenin psikolojisini de kavramış öğrenmiş olduğu ispatlanıyor.

Bu bir efsane olabilir. Ama şimdi anlatacağım ikinci eşek hikâyesinin doğruluğunu çok açık bir dille söyleyenler vardır. Bu da eşekten keramet uman bir kasaba halkının saflığına dairdir.

***

Anadolu'nun ıssız ve uzak bir köyünde Hacı Ömer adında Jandarma çavuşluğundan emekli, eskilerin deyimiyle (bir pîr-i fani) çok yaşlı bir adam varmış. Birçok evlâtları, torunları, onların da evlâtları dünyaya gelmiş. Ailesi efradı çoğalmış. Geliri bu aileyi geçindirmeğe yetmez olmuş.

Geçim darlığı yüzünden ihtiyarı bir düşüncedir almış.

Bilirsiniz, Anadolu'nun bazı kasaba ve köylerinde Jandarma çavuşluğu görevi, hemen hemen valilikle denk tutulacak bir önem taşır. Görevi sırasında birçok denemelerden geçmiş, görgüsü, bilgisi epey artmış olan hacı Ömer halkın ruh halini inceleye inceleye bu konuda âdeta uzman olmuş. Bu ustalığına dayanarak darlaşan geçim durumunu düzeltmeğe, bolluğa kavuşmaya karar vermiş, bunun için de bir fırıldak çevirmiş.

Bir gün, bir serüven aramak arzusuyle, Hacı Ömer eşeğine biner. Birkaç köy ilerde bulunan kasabaya gider. O çevrede eski görevinden ötürü iyi tanındığı için kasaba halkı tarafından memnunlukla karşılanır. Sıra ile Hacının eli öpülür ve Hacı baş köşeye oturtulur.

Çevre halkı âdeta bir kutsal varlıkmış gibi Hacı'yı ziyarete gelirler. Nargile, kahve, şerbet, hoşbeşten sonra Ömer Ağa kasaba halkının benizlerindeki solukluğa dikkat ederek sorar:

— Hayrola, suratlarınız sapsarı kesilmiş. Boyunlarınız armut sapı gibi incelmiş. Neniz var?

— Halimizi sorma babacığım. Birkaç aydır kasabaya ya-

vuz bir sıtma bulaştı. İhtiyarımızı, gencimizi kırıp geçiriyor. Hiç bir ilâç kâr etmiyor. Medet Allah, ne yapacağımızı şaşırdık kaldık! derler.

İhtiyar Jandarma emeklisi ak sakalını avuçlar, düşünmeğe başlar. Bu adamların sıtmalarından şeytanca yararlanmayı tasarlamağa koyulur. Nihayet inandırıcı bir gülümsemeyle:

— Öyleyse bir şey değil! der.

Aman Ağa, ocağına düştük.

— Hiç tasalanmayın. Sıtmanın en kesin ilâcı bendedir. Çevresini saran ahaliye çayırda otlamakta olan eşeğini gösterir:

— Benim şu boz eşeği gördünüz mü?

Hep birden:

— Gördük! diye karşılık verirler.

— İşte bu hayvancağıza iyi dikkat ediniz. Çünkü o Battal Gazi'nin kutsal eşeğinin soyundandır. Onun kuyruğundan bir kıl koparıp tütsülenende sıtma kalmaz. Denenmiştir. Bir kılın nezri beş paradır.

Bütün sıtmalıların şifa kerameti arayan gözleri, derin bir sevinç ve inançla hayvanın kuyruğuna dikilir. Eşeğin gerisinden beş on kıl koparılır. Büyük bir iman gücü ve derin bir inançla hastalar tütsülenir. Nöbet zamanı gelir. Hastalarda ne bir titreme görünür ne de ateş...

Kuyruğun şifa hassası bütün komşu köylere, kasabalara yayılır. Şifa aramağa gelenlerin sayısı kısa bir sürede öylesine artar ki, Hacı Ömer nezir ve adak ücretini, zamanın gazeteleri gibi sekiz on kat arttırdığı halde yine müşterilerin hücumundan kurtulamaz.

O kasabada üç dört gece kalır. Bir sabah kalkar bakar ki, ne görsün? Mübareğin kuyruğu cascavlak, yalnız koçan kalmış. Kiliselerin altın ve gümüşünü çalan, sandukaların sırmalı örtülerini aşıran, kutsallığı saygısız ellerle zedeleyen bu tür kişiler kuyruğa da ermiş, yetişmiş.

Ancak Hacı Ömer bu hırsızlıktan fazla üzülmez. Kılları yo-

lunan kutsal kuyruk koçan halinde de olsa elde değil mi? Kıllar yine sürer. Hasat vaktini bekleyen çiftçiler gibi mübareğin kuyruğundan yeni kılların çıkmasını bekler. Kıllar tütsüye gelecek kadar sürünce yeni ürünü isteklilere satmak üzere pazara çıkarır.

Türklerde ticaret fikrinin azlığını iddia edenlerin sözlerini yalanlarcasına eşeğin postundan da yararlanma yolunu tutar. Meselâ kuyruk kıllarının sıtmaya, sağrısındaki tüylerin ağrı sızıya, yele kıllarının sar'aya, kısırlığa yararlı olduğunu ilân eder. Ve Hacı Ömer Ağa ihya olur.

Ah bilseniz bir şeyin sürümünün gerçek sebebi halkın saflığını gıcıklayan, şarlatanca ilânlarda, reklâmlardadır. Bu büyünün kuvvetiyle öyle adi ve zararlı şeyler yutturulur ki, mübareğin tüyleri bunların yanında temiz, şifalı ve kıymetli kalır.

*
* *

Eşek dedim de aklıma geldi. Bu yaz günlerinde, mehtaplı gecelerde bizim Ada'nın eşekleri çok kârlı birer gelir kaynağı önemini aldı. Geçenlerde meraklı zatın biri, araştırmalarının sonucu, ince bir hesapla şunu söylüyordu: En lâgar eşek, sahibine günde beş lira gelir sağlıyormuş. Birçok insanların karınlarını doyurmak için yeterli bir kazanç yolu bulamayarak aç kaldıkları ve hatta yokluktan canlarına kıydıkları böyle dar bir zamanda bir eşeğin ayda yüz elli lira kazanması pek büyük hayret ve ibretle karşılanacak, işitilmedik tuhaflıklardandır.

Tatil yapmadan bütün bir ay aralıksız bir çalışma ve zahmetle türlü yoksulluklar içinde çalışan yazarlar acaba ne kazanıyorlar? Oh pek acıklı bir kıyaslama ama, gerçek... Eşeklere bu kadar cömert olan bu uğursuz kıtlık yıllarının deha ve fikir sahiplerine gösterdiği asık surat feleğin çekilmez sitemlerindendir. İnsanca çalışmaları Ada eşekleri kadar olsun rağbet görmeyerek aç kalan «hayvan-ı nâtıkları» konuşan hayvanları göz yaşlarıyle seyrediyorum.

İğneli Fıçı

Size o bildiğiniz eski Yahudi masalından söz edecek değilim. İğneli fıçı nerededir, bunu hiç tahmin edemezsiniz.

Bizim Heybeliada'daki köşkümüz birkaç gün böyle bir işkence fıçısı halini aldı.

Bir sabah saat ona doğru pencereden baktım ki, dışarısı görünmüyor. Evin önünü bir kara bulut kaplamış. Havada binlerce bir şeyler kaynaşıyor. Bunlar ne?

Hepimiz pencerelere üşüştük, anlamağa çalışıyoruz. Kaynaşma o kadar yoğun ki, ne olduğu anlaşılamıyor. İçimizden Anadolulu bir kadın haykırdı:

— Arı, arı!.. Bir yerden kovan yahut kovanlar boşanmış.

Hemen panjurları, camları, kapıları kapadık. Kaynaşma gittikçe azalarak iki üç saat kadar devam etti. Nihayet meydanda otuz kırk tane kadar arı kaldı. Biz bu kadara razıyız. Ama ertesi gün bana haber verdiler:

— Arılar gitmemiş, balkonun altına toplanmışlar.

Aşağıya inip bir de baktım ki, ne göreyim? Balkonun alt köşesine kocaman, siyah bir duvar yastığı gibi birbiri üzerine birikmişler, birkaç yüz tanesi de çevrede geziniyor. Artık bahçeye serbest çıkılamayacağı gibi balkonda oturmak da mümkün olmayacak.

Şimdi ne yapacağız? Arıcılıktan anlayan bir komşumuz var: Mustafa Efendi... Ona haber gönderdim.

Şu cevabı vermiş:

— Aman ürkütmesinler, ürkütmesinler. Hücum ettikleri adamı bitirirler.

Biz bu cevaptan bir şifa beklerken büsbütün telâşa düştük. Artık bahçeye çıkmaktan, pencere açmaktan ödümüz kopuyordu.

Şimdi asıl mesele kovanların nereden boşanmış olduğunu araştırıp anlamaktı. Allah razı olsun, bu işi de Mustafa Efendi halletti. Sormuş, soruşturmuş, arıların sahibini bulmuş. Muratoğlu adında biri...

Mustafa Efendi, yanına birçok araç, gereç almış olduğu halde, Muratoğlu, uşaklar ve bahçivanlarla birlikte bize geldi. Bu felâketin bizim evden defedilmesi meğer öyle kolay bir iş değilmiş. Birçok külfetlere katlanmayı gerektiriyormuş.

Altı metrelik bir merdiven, şekerci külâhı biçiminde büyük sepetler başa geçirilecek. İnce tel örgülü şapkalar, yüzlükler yüzü koruyacak. Elleri korumak için de kalın meşinden eldivenler giyilecek.

Üç kişi bütün bunları kullanarak zırhlandı. Balkonun altına merdiven dayatıldı. Sepetlerin içine şekerli sular serpildi.

İşin tehlikeli bir pürüzü var. Yemek salonunun balkonun altına tesadüf eden penceresini tamamiyle açmak gerekiyor. Oradan sırıklarla merdivendekilere yardım edilecek.

İlk atılımlarda arılar tamamiyle sepetlere alınabilirse iyi. Ama alınamadılar mı felâket... Çünkü açık pencereden evin içine saldırmaları işten değil.

Sepetler, tel örgüden maskeler, meşin eldivenlerle arılara karşı zırhlanan üç adamdan başka biz, kadın erkek, yedi sekiz kişi korunma araçlarından yoksunuz. Ellerimiz, yüzlerimiz açık. Maskelerimiz yok.

Ben, ne olur ne olmaz, tedbirli olayım diye başıma Panamayı geçirdim. Üzerine geniş bir tül parçası sardım. Kalın eldivenlerle ellerimi de muhafaza altına aldım.

Bu hazırlığımı gören Mustafa Efendi şu ihtarda bulundu:

— Beyefendi, yenlerinizi de kapamalısınız.

Yenlerimi de bağladım. Ameliyat başladı. Ama ne o? Yine bahçeyi bir kara buluttur kapladı. Arıların yarısı sepetlere alınmış, yarısı alınamamıştı. Bu iğneli ordunun bir bölümü de açık pencereden evin içine saldırdı. Şimdi evin içinde koptu mu bir kızılca kıyamet... Haberlıksız bulunanların halleri harap... Vay canım, vay ensem, vay yanağım, vay burnum... Acı acı sesler, sızlananlar, oradan oraya koşturanlar, bir telâş, bir heyecandır gidiyor. Tepesinde bir alay arı ile o odadan o odaya kaçan kaçana... Ama arıların elinden kurtulmak ne mümkün?.

Öyle öfkeli, öyle hızlı hayvanlar ki, boş bir odanın kapısını açıp da kaçacağımız zaman kırkı ellisi birden bizden önce içeriye doluşuyorlar.

Zavallı Mustafa Efendinin yüzü gözü mosmor kesildi. Elleri somun gibi şişti.

Akşam üstü bize uğrayan sütçü, yoğurtçu neye uğradıklarını bilemeden şaşkınlık içinde kâselerini devirerek, sütlerini dökerek haykıra haykıra kaçıyor, ama arkasından arıların yirmisini otuzunu da birlikte götürüyor.

Rahatları bozulmuş olduğu için kızgın arılar rastladıklarına fena halde salıyorlar. Artık bizim eve selâm vermek hangi babayiğitin harcı?

Bahçe mi? Daha tehlikeli! Evin içi mi? Belli değil. Gerçek şu ki, evin hiç bir kesiminde sığınacak yer kalmamıştır.

Şimdi herkes birbirinin yarasının içindeki iğneyi çıkarmak işiyle uğraşmakta. Bu önemli işte kadınlara o kadar ustalık geldi ki, hemencecik şıp diye iğneleri alıveriyorlar.

Ortada dönen sorular:

— Seni kaç arı soktu?

— Beş.

Öteden karışık sesler...

— Beni sekiz.

— Beni on bir.

Baygın bir inilti:

— Beni tamam on yedi...

Daha ezgin bir şikâyet:

— Kıvılcımlı mangala düşmüşüm gibi her yanım cayır cayır yanıyor. Sayısını Allah bilir.

Tecrübeli bir sesin ihtarı:

—Sakın yaralarınızı kaşımayınız.

Evdeki kolanya şişeleri boşaldı. Komşulardan yardım istemeğe gidildi. Kâse kâse su, sirke bezler batırılıp batırılıp kompres yapılıyor.

Eczaneye şu reçete gönderiliyor:

Ammoniaque 15 gr.

Collodion 5 gr.

Acid salicylique **0,50 gr.**

***

Şimdi de arılardan intikam almak sırası bize geldi. Hepimiz silâhlandık. Tavan süpürgesi, adi süpürge, meydan süpürgesi, çalısüpürgesi,soba süpürgesi, tüy süpürge, tel süpürge, sırıkların uçlarına bağlanmış bezler, havlular, ağaçlardaki böcekleri öldürmeğe mahsus eczalı şırıngalar Böylece korkunç bir savaştır başladı. Arılar tarafından on beş, yirmi defa sokulmuş olanların artık onlardan ne korkusu vardı? Bu sopaların saldırıları altında kornişler çarpılıyor, perdeler sökülüyor, büfeden bardaklar, tabaklar dökülüyor, vücutlar ateşgibi yandıkça gözler kızışıyor, gerçek bir savaş coşkunluğu içinde buram terliyoruz.

Oh, nihayet üstünlük insanlarda kaldı. Yerler düşman leşleriyle doldu. Artık ölüleri süpürgelerle faraşlara alıyoruz. Ama daha şuraya buraya, perde kıvrımlarına falan sinmişler var. Onların da hesabını göreceğiz.

Bu ateşkes sırasında Mustafa Efendi anlatıyor:

— Bir köyden başka bir köye, iki atlı yük arabasıyle arı kovanları götürülüyormuş. Yolda nasılsa kovanlardan birinin kapağı açılarak arılar boşanmış. Derhal arabacıya ve atlara saldırmışlar. Bu zehirli iğnelerden canları yanan hayvanlar almışlar mı gemi azıya? Bozuk yollarda otomobili hızıyle koşan arabanın sarsıntısından bütün öteki hayvanlar da boşanmışlar. Arabacı tulum gibi şişmiş. Atlardan biri ölmüş. Nasılsa bir dere kenarına gelmişler. Arabacı arabayı suya sürmüş. Böylece kendisini ve tek kalan hayvanını arıların saldırısından kurtarabilmiş.

* * *

Neyse pansımanlar iyi geldi. Ama ertesi gün evcek savaş yorgunuyuz.

— Tövbeler olsun bundan sonra bir parmak bal yemem.

— A niçin yemeyecekmişim kuzum? Bu azgın hayvanları çalıştırıp da ürününe ortak olmak insanlar için zevktir.

— Ne şar'ın şekeri, ne, Arabın yüzü... Ben de bunu söyleyenle beraberim.

* * *

Arılar seni sokmadılar mı diye sorabilirsiniz.

Beni tülden zırhım korudu. Ama üç gün sonra Avnüssalâh'ın konferansını yazarken ensemden hançerlendim. Bunu da Utanmaz Adam'ın (*) manevîliğinden gelen bir intikam darbesi sayıyorum.

(*) **Utanmaz Adam,** Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın en büyük ve ünlü romanlarından biridir. Avnüssalâh da bu romanın bir kahramanı.

Zavallı Katil

Sabahleyin kameriye altında karı koca kahvaltı ediyorlardı. Mahire Hanım çok tatsız lokmaları ağzında dakikalarca evire çevire ancak yutabiliyordu. Çünkü kocasını hiç sevmezdi. Onunla karşı karşıya yapılan şeyler aslında büyük bir zevk niteliğinde de olsa yine kendisine derin bir azap verir, âdeta katlanılmaz birer işkence olurdu.

Ah iki taraflı olmayan sevgiler... Seven için de sevmeyen için de ne korkunç bir şey, bir felâkettir.

Tersine, Nadi Bey de her sözünü anında yerine getiren eğitilmiş bir fino köpeği gibi, karısının gözbebeklerine bakar, onun karşısında tiril tiril titrerdi.

Mahire, bu kahvaltı işkencesine son vermek için hiç iştahı olmadığını söyleyerek tepsinin başından çekildi. Hizmetçinin oraya, masanın kenarına bırakmış olduğu Gayret gazetesini aldı. Bunun üzerine talihsiz Nadi Bey de yemeği bıraktı. Çünkü sevgili Mahire'sinin isteksiz bulunduğu bir anda kendisinin kahvaltıya istek göstermesini büyük günahlardan sayardı. Oysa o da azap çekiyor, sıkılıyordu.

Mahire Hanım kocasıyle kendi arasına gerdiği gazete perdesinin arkasından uzun uzun oflamalar, puflamalarla renkten renge girerek türlü sinir halleri geçirmekte iken Nadi Bey masa başından kalktı. Karısının bu sinirli hallerine, çektiği ıstıraplara kendisinin sebep olduğunu hissetmekten gelen bir sıkıntıyle:

— Hanımcığım, bu sabah göğün mavisi ne kadar iç açıcı,

ruh okşayıcı... Güneş parlak, yapraklar yeşil, tabiat güleç. Çevremizi saran bu güzel yaz sabahının tatlılığından, neşesinden pay almamak kabil değil... Oysa siz... Ah siz...

— Bey, Dârülbedayi'e sıkça gidiyorsunuz. Hemen her hafta aynı piyesleri seyrede seyrede öyle soğuk aktör halleri aldınız ki, böyle yapmacık edalarla söze başladığınız zaman kendimi sahne önünde sanıyorum. Gökyüzünün iç açıcı, ruh okşayıcı mavisi... Aydınlık dolu güneş... Yaz sabahının tatlılığından, neşesinden pay alarak neşelenmek gibi... Hep bunlar sabah sabah karı koca samimiliği arasına girebilecek şeyler midir? Erkenden benim canım bir şey yemek istemiyor. Siz buyrunuz, afiyet olsun. Böyle mavili, yeşilli, parlak, uzun bir söyleve ne gerek var efendim? Buyrunuz çok rica ederim.

— Emriniz başım üzerine ama siz yemedikten sonra benim midem nasıl alır?

— Alır, alır... Kocalıkla ve kocalık hissiyle midenizin arasında asla bir bağ olmadığım ben çok iyi bilirim.

— İşte vallahi tıkandım. Canım istemiyor.

— Hâlâ aktörlüğü sürdürüyorsunuz Beyefendi... Şimdi bana gösteriş olmak için burada hiç bir şey yememiş olsanız bile bugün Istanbul'a gidince lokantada iki kat acısını çıkaracağınızı biliyorum. Asıl yemeyen, günden güne eriyen, harap olan benim. Ben... Zavallı Mahire... Ben gerçeği seven bir kadınım. Yalandan dolandan hoşlanmam. Böyle yapma iştahsızlıklara ne lüzum var? Yiyiniz, beni de rahat bırakınız. Birkaç satır gazete okuyayım...

— Büsbütün tıkandım. Niçin inanmıyorsunuz?

— Beni daha fazla söyletmeyiniz. Siz yemek yerken ben de birkaç dakika olsun bir huzura ereyim.

Hanımının emrine aykırı davranışın, direnmenin vereceği fena sonucu bilen Nadi Bey pek üzüntülü bir sessizlikle tepsi başına oturur. Ağır ve zoraki bir yiyişle avunmaya uğraşır.

Mahire Hanım, Beyin sıkıcı yalvarmalarından hoşlanmaz. Avrupa'dan aleyhimize gelen havadislere de sinirlenir. Göz ve

kulaklara sıkıntı veren imlâmıza ve konuşmamıza uymayan yabancı adlarıyle dolu çeviri romanlardan tüyleri ürperir. Küçük hikâyenin ilk satırlarına göz atar. Hikâyenin kısaltılarak sinemadan beceriksizce adapte edilmiş bir şey olduğunu anlar. Gazeteyi elinde evirir çevirirken nihayet son sayfamn ilânlarında gözüne otuz altı punto ile dizilmiş şu başlık ilişir:

Evlendirme ve Boşatma Bürosu

Bu tuhaf başlığın altındaki satırları bütün dikkatiyle okumaya başlar.

«Koca veya karılarından memnun olmayıp da boşanmak için ailevî ve sosyal bazı sakıncalardan dolayı boşanmaya cesaret edemeyerek bir cehennem hayatına mahkûm olan talihsizlerle konsültasyon yapılır. Şer'î ve hukukî vekâletler alınır. Hemen boşanma sağlanır.

Evlenmek isteyenlere her türlü şartlara uygun kolaylıklar gösterilir. Yardıma muhtaç, kaderin zehirlediği hanım ve beyefendilere ruhsal tedaviler yapılır. Kısmetleri çıkmayan kızların kısmetleri açılır. Verilen en önemli hatta en korkunç aile sırları, dibi görünmeyen bir kuyuya atılmış gibi sonuna kadar gizli kalır ve unutulur.»

Kitapçılar, Çınar Sokak, Defterdar Han No: 65
Telefon: 751

Oh oh ne iyi, ne iyi!.. Mahire Hanım gece gündüz hep kocasından ayrılmayı düşünür. Ama ailesinin şiddetli karşı koymalarına karşı gelemiyordu. Oysa arzusuna aykırı düşen bu evlilik belâsından nasıl azap duyuyordu. Kendisini bu evlilik yüzünden çok talihsiz buluyor, teselliye ve tedaviye muhtaç görüyordu.

Mahire Hanım ilâm tekrar tekrar okudu. Her okuyuşunda o satırlardan acı çeken ruhuna bir şifa arıyordu. Zavallı hastalar adını işittikleri herhangi bir ilâçtan nasıl tam bir

şifa ümitlerine kapılırsa o da her yanında bir büyü varmış gibi bu ilânın, bu sözlerin şarlantanlıklarıyle büyülendi. Ve özellikle sırların saklanmasında söylenen sözlere, edilen vaade kapıldı. Kederle yoğurulmuş, acılara boğulmuş kimseler her şeyi kendi duygularına göre yorumlamak eğilimindedirler. Bu niteliklerinden dolayı kandırılmaya çok elverişlidirler.

Mahire Hanım düşündü, düşündü. Evlendirme ve Boşatma Bürosu'na baş vurmağa karar verdi. İsteğini elde etmek için gücü yettiği kadar paraca fedakârlıktan geri kalmayacaktı.

Kahvaltı masası başında dalgın, üzüntülü, elini tabaklara götürüp getiren kocası, sırf karısından aldığı emre uymak için bir şeyler yermiş gibi görünüyordu. Ama karısının ilân sayfası üzerinde aynı satırları tekrar tekrar ve hatta gizlenemeyecek kadar belirli bir heyecanla okuduğuna dikkat etmekten de geri kalmıyordu.

Gazetede Mahire'nin böylesine merakını çekecek nasıl bir ilân bulunabilirdi ki? Bu gerçeğe ermek için o da kurnaz davranmağa karar verdi. Karısının bütün dikkatini vererek devam ettiği bu okuyuşun hiç farkında olmamış gibi göründü. Saatına baktı:

— O, vakit geçmiş! Treni kaçıracağım. Koşmalıyım.

Aceleyle ayağa kalktı. Görünüşte saf ve yalvaran bir bakışla karısının önünde durarak:

— Müsaadenizle, ben gidiyorum.

— Allah selâmet versin.

— Bir emriniz? Istanbul'dan bir siparişiniz?

— Hiç...

— Barıştık mı?

— Darıldık mı ki?

— Mahire, hiç bir gün şu köşkün kapısından rahat, neşeli bir yürekle çıktığımı bilmiyorum. Ayrılırken daima ruhumu yaralarsın. Akşama kadar azarlamalarının acısıyle zehirlenir dururum.

— Hadi, hadi trene yetiş. Kalemde jurnalı imzalayamazsan

maaşından kesinti yaparlar.

— Müdürler jurnal imzalamazlar.

— Oooo... Müdür... Yüksek rütbe... Doğrusu bu mevkiinle övünmek için hiç bir fırsatı kaçırmazsın. Ne yalan söyleyeyim? Müdür karısı olduğum için içimden hiç övünmek, gururlanmak gibi şeyler gelmiyor.

— Ah, ne söylesem sen beni en keskin alaylı sözlerle kırarsın.

— Haydi, haydi sinirleniyorum. Konuşmamız kör bir kavga biçimini almadan selâmetle trene yetiş.

— Ah bugün kalemi, vazifeyi her şeyi bir yana sererek akşama kadar senin yanında kalmayı canım ne kadar istiyor bilsen...

— Allah esirgesin... Şimdi yangın var diye bağırırım!

— Gidiyorum iki gözüm, gidiyorum. Üzülme.

Nadi Bey, karısının elinde tuttuğu dürülüp bükülmüş gazeteye göz ucuyla acele bir bakış fırlatarak kameriyeden çıkar. Kocası biraz uzaklaştıktan sonra genç kadın üzüntüden, sıkıntıdan bayılıyormuş gibi başını derin bir bitkinlikle iskemlesine dayayarak:

— Aman Tanrım, beni ve daha benim gibi sevmedikleri kocalarıyle yaşamak zorunda kalıp ıstırap çeken ne kadar Havva kızı varsa hepimizi hayırlısıyle bu işkenceden kurtar! diye mırıldanır.

*
* *

Nadi Beyin durakta ilk işi bir Gayret gazetesi almak oldu. Tren gelmişti. Kompartımanda bir yer bulur bulmaz hemen gazetenin ilân sayfasını çevirdi. Koca puntolu mahut başlık daha ilk bakışta dikkatini çekti. İlânı merakla bir yudumda içer gibi okudu. Şarlatanlığın memleketimizdeki genel saflığı kötü-

ye kullanmada vardığı cürete şaşmakla beraber teessüründen şakaklarım ince, soğuk bir ter tabakası kapladı.

Böyle tuzaklara sinirli kadınların, hiç bir ciddî sıkıntıları olmadığı halde kendilerinde türlü dertler bulan hayalci, işsiz güçsüz hanımların kolayca düşebileceklerini biliyordu. Kendi karısı da işte bunlardan biriydi. Boşanmak için onun da bu garip büroyu boylayacağını gizli bir kuvvet kendisine sanki hissettiryordu. Önce karısı, sonra kendisi bu madrabazlığın kurbanı olacaklardı

Hemen o gün Mahire'nin bir sonraki trenle Istanbul'a ineceğinden şüphelendi. Köprüye çıkınca muhallebicilerden birine girdi. Kuytu bir köşeye gizlenerek beklemeye başladı. Vapur geldi. Yolcularını Köprüye döktü. Pirinç ayıklar gibi kalabalığı gözleriyle birer birer seçmeğe uğraşarak karısmı arıyordu. Oh, işte tahmininde yanılmamıştı. Dubayı dolduran o insan seli arasında Mahire'yi fark etti. Yüzü kalın bir peçe ile örtülüydü ama ne kadar örtünse yine de onu boyundan bosundan, endamından tanımakta güçlük çekmedi.

Şimdi ne yapmalı?

Açıktan açığa izlese, karısı izlendiğini fark edince kızacak, iş çıkmaza girecekti.

O sırada iyi bir rastlantı eseri, eski dostlarından Osman Efendi adında biri muhallebici dükkânından içeriye girdi. Onu küçük bir işaretle yanına çağırdı. Parmağıyle kalabalık arasında yürüyen karısını göstererek:

— Kardeşim Osman! dedi. Şu yüksek tüylü, mor şapkalı madamın yanında yüzü sımsıkı örtülü, çarşaflı hanımı görüyor musun?

— Evet.

— Bugün işlerin ne kadar önemli olsa da bırakacak, bu kadının arkasından gideceksin. Girdiği çıktığı yerleri adım adım izleyip öğrenecek, bana doğru haberler getireceksin.

Osman şaşkın bir gülümsemeyle arkadaşının yüzüne baktı:

— Gül gibi karın varken böyle kadın kovalamaktan utanmıyor musun? Bana da o kadar güzel bir vazife yüklüyorsun ki...

— Osman, uzun lakırdılara vaktin tahammülü yok. Bu ne bir eğlence, ne bir başka kadın meselesidir. Başımda korkunç bir felâket dönüyor. İzleyeceğin kadın yabancım değil... Haydi kardeşim, çabuk!... Sonra gel beni Köprü başındaki Valde Kahvesi'nde bul. O zaman sana gerçeği anlatırım. Elinden geldiği kadar kendini göstermemeğe çalış. Kadın izlendiğini anlamasın.

Nadi Beyin yüzündeki derin kederden, Osman Efendi maceranın önemini anladı. Uzunca bir ara ile peçeli kadının peşine düştü.

Mahire, Köprü başından bir arabaya bindi. Kitapçılar sokağındaki Defterdar Hanının önünde arabadan indi. Doğru 65 numaraya çıktı. Kapının üzerinde (Evlendirme ve Boşatma Bürosu) levhasını gördü. Kapıyı vurdu. İçeriye girdi. Kendini dört kapıya açılan loş ve bir koridorda buldu. Bir kenarda küçük bir iskemle üzerinde kır sakallı, uşak kıyafetli, tıknaz bir adam uyukluyordu. Adamı biraz yüksek sesle kendine getirmek zorunda kaldı.

Mahire, iskemlede uyuklayan adama lâf anlatmağa uğraşırken koridorun sağından bir kapı açıldı. Saçları özenle taranmış, gözlüklü, esmer bir genç göründü.

— Ne istiyorsunuz efendim?»

Mahire, delikanlının biraz sert ve dikkatli bakışları altında sıkılarak:

— İlânınızı okudum, dedi, konsültasyon için geldim.

— Pekâlâ efendim, buyrunuz.

Uyuklayan sakallı, gözlerini uğuşturarak bir kapı açtı. Ziyaretçi hanımı tenha bir odaya aldı.

Burası yeşil muşambası mürekkep lekeleri içinde, eski bir yazıhane, kırık bir hokka, duvarda «Tevekkültü alellallah» lev-

hası, Kızılay duvar takvimi ile Babıâli caddesindeki dükkâncıklara çok benziyordu.

Mahire bir hayal kırıklığı içinde çevresine baktı. Bulunduğu yerin sıkıntı veren görünüşü karşısında durakladı. Burasının yüreklere şifa verecek bir durumda olmadığını anladı.

Yandaki odanın kapısı açıldı. Redingotunun yakası solmuş, geniş pantolonunun dizi çıkmış, koca kafalı, uzun sakallı, koyu vapur dumanı gözlüklü, sarığım yeni çıkarmış bir yobaz eskisine benzer bir adam içeriye girdi. Kürsüye çıkan büyük bir vâiz ağırbaşlılığıyle yazı masasının başına kuruldu. Mahire'ye de yanı başında kıtıkları çıkmış eski bir koltuk gösterdi.

Genç kadınla bu yaşlı erkek bir süre birbirlerini süzdüler. Başı kalıpsız bir fesin içine gömülmüş, gözlerinin hilesi koyu renk camlarla örtülmüş, kır düşmüş sakalı göğsünü doldurmuş bu adamın huzurunda, Mahire derin bir filozofluk seçemedi. Olsa olsa bu adam bir kaba sofu olabilirdi. Ama Evlendirme ve Boşatma Bürosu'nun bu kurnuz Müdürü birkaç bakışta müşterisinin hal ve şanım, kalbinden geçenleri anlayıverdi. Çünkü zavallının peçeden kurtulan solgun, güzel yüzünde bütün üzüntüsü okunuyordu. Onun kederli, sinirli yüzünde, nefret ettiği, varlığından rahatsız olduğu bir erkekten kurtulma isteği vardı ,koca aramaya gelen bir kız sıkılganlığı değil...

Ruh doktoru hemen zekâsını ispat için ağır ağır söze başladı:

— Zannederim ki evlisiniz. Ama erkeğinizi hiç sevmiyorsunuz. Buraya da boşanma isteğiyle geldiniz.

Bu ani keşif karşısında Mahire şaşırdı. Evlendirme ve boşatma madrabazı gibi gördüğü bu adamda demek bir bakıcılık sezişi vardı? Bunun için titrek bir sesle:

— Evet! dedi.

Mahire şimdi karşısındaki adamın derin görüşüne saygı duyuyordu.

Sakallı, başarısının sevinciyle:

— Yüzünüzde kalbinizden geçenleri anlamamı kerametime vermeyiniz. Hâşâ, evliyalık taslamıyorum. Ben de her insan gibi âciz bir yaratığım. Çok yaşamak, çok görmek, her gördüğünden bir hisse çıkarmak, bir ders almak... İşte keramet budur.

— Evet efendim.

— Hanımefendi, bu büroyu açalıdan beri boşanmak için baş vuran kadınların çokluğuna şaşıyorum. Sizi görünce onlardan biri olduğunuzu derhal anladım. Evlenmek için de gelenler vardır. Evlenmek serbest bir sözleşmedir. İsteyen isteyeni alabilir. İyi parçaların talipleri çoktur. Bizim aracılık etmemize lüzum kalmaz. Bize baş vuranlar, talihleri kendi kendine yürümeyen çaresizlerdir. Kadından erkekten bu çeşit müşterilerimiz kendilerini övmekte aşırı davranırlar. Meselâ şöyle böyle mükemmel tahsil ve terbiye gördüğünü, ayda yüz lira kazandığını iddia eden bir erkeğin sözleri yüzde on dahi gerçeğe uygun değildir... Makyajın yalancı maskesiyle yüzlerini güzelleştiren kadınlardan çoğu da imamların işbirliğiyle nüfus kâğıtlarında gerçek yaşlarında onar yaş düşürülmüş kart şeylerdir. Bu zavallı hanımlar kendi kendilerini aldatırlar. Çünkü nüfus kâğıtlarından çıkarılan yılların izlerini yüzlerden silmek mümkün değildir. Buna ne imamın, ne Lokman Hekim'in gücü yetmez. Her yıl, eskittiği yüze damgasını vurur. Böyle birbirini aldatarak evlenenlerin beş on gün sonra karşı karşıya foyaları meydana çıkar. Bunun için geçim olmaz. Kendisi ciddî ve dürüst olmayan bir insan ne hakla karşısındakinden samimîlik ve doğruluk ister? Başınızı ağırtmayayım Hanımefendi, asıl davamıza gelelim. Boşanmak istiyorsunuz değil mi? Ancak ben bu konuda bir iki şey daha söyleyeceğim. Müsaadenizi rica ederim.

— Estağfurullah.

— İyi bir dişçi para alacağım diye sağlam bir dişi çıkarmaz.

— Evet efendim.

— Kocadan boşanmak erdemli bir kadının hayatında iyi bir kayıt değildir. Bunu iyice düşündünüz mü Hanımefendi? İnsanlık görevim size gerçeği açıkça söylemektir. Bir konsültasyon ücreti vererek öğütlerime uyup buradan gidersiniz. Bir ev bark tamir ettiğim için ben de sevinirim. Karı koca ayrılıklarından gelecek para yerinde dursun.

Bu garip öğütü, yazı masasının üzerindeki eskimiş bir ciltle oynayarak sözlerini sürdürdü:

— Boşanma ücreti fazladır kızım.

— Tecrübe görmüş, derin bir adam olduğunuzu sözlerinizden anlıyorum. İyilikseverliğinize teşekkür ederim. Ama kararım kesindir efendim. Ben buraya önceden her şeyi düşünerek geldim. Kesinlikle canımı kurtarmak istiyorum. Para, pul gözümde yok.

— O halde bazı sözlerime cevap vermeniz gerekiyor.

— Buyrunuz.

— Beyinizden bu kadar tiksinmenizin sebebi nedir?

— Kendisinden hiç hoşlanmıyorum efendim. Ayıp değil ya...

— Sebeplerini söyleyiniz.

Mahire gözlerinde incelenen yaşları kurutmak için ince, zarif kokulu bir mendil çıkardı:

— Yaratılışıma, kalbime, kadınlığıma ait bazı sebepler...

— Anlatınız.

Mendille yüzünü örterek hafif, sinirli iki hıçkırık arasında:

— Bunlar duygularımın, gönlümün, mizacımın derin gizlilikleridir. Nasıl söyleyeyim?

— Canım kızım, beni bu gibi iç dökmeleri dinlemeğe alışık, kalbe ait dertlerin uzmanı bir ruh doktoru sayınız. İnanınız, bu oda sizden önce pek çok kadının hıçkırıklarıyle dolup taşmıştır. Kadın dimağlarında büyüyen öyle hastalıklar bilirim ki, boşanmakla şifa bulmaz. Derdi anlayalım hele, devasını da ondan sonra buluruz. Bütün söylediklerinizin bu dört duvar ara-

sında kalacağına ,unutulup gideceğine inanınız. Sözleriniz emin olun, benim kulaklarımdan başka bir insanın kulağına değmeyecektir. Yoksa kocanız sizi sevmiyor mu?

— Çok seviyor. Hadden aşırı...

— Hazmedilemeyen sevgiler, mide bozan kuvvetli yemekler gibi iki tarafın da kanlarını fesada uğratır. Ah, bazı tedbirsiz erkekler içlerinin ateşlerini bütün alevleriyle karılarının yüzlerine püskürtürler. Kadında derhal kocasından bir soğuma başlar. Behey ahmak kocalar, karılarınıza ne kadar ateşliyseniz ateşinizin şiddetini o kadar örtünüz. O ölçüde metin hatta soğuk görünmeğe çalışınız. Sevilirsiniz. Kadın daima kendisini istemeyene koşar.

Sözde ruh doktoru eskimiş ciltli kitabı ortasından açıp bir iki cümle okur gibi epeyce sustuktan sonra başını kaldırıp sorar:

— Beyinizle aranızdaki yaş farkı?

— Ben henüz yirmi bir yaşıma bastım. O bol bol kırk beş... Ah, hem de aman Allahım, nasıl kırk beş? Kaba yapılı, sahtiyan kadar esmer, fino gibi tüylü, koca kulaklı bir herif... Bana genç görünmek için yapmadığı delilik yok. Daima yanında bir cep aynasıyle bir cımbız taşır. Tenha odalarda, affedersini, helâ aralıklarında saçlarının, bıyıklarının ağaran tellerini yolar. Benimle akran yaşamak için ne hoppalıklara kalkışır.

— Bu söylediklerıniz sizin duygularınıza ait şeyler... Hiçbiri boşanmak için dince de kanunca da bir sebep teşkil etmez.

— Benim ondan hoşlanmadığım, kendisiyle yaşamağa katlanamayacağım gibi şeyler... Bunlar ayrılmamız için yetmez mi? Bir mide yemeği kabul edemezse insanın hasta edinceye, kusturuncaya kadar zorlamayı hangi fen, hangi hikmet, hangi adalet emreder? Onun yaratılış şekli bana uymuyor. Derisinin, nefesinin kokusu bile beni boğuyor. Ne kadar temizlese, kolonyalasa ayaklarında tabuttan gelen bir kadavra kokmuşluğu var. Yahut bana öyle geliyor Teni tenime değince

nefretten tüylerim ürperiyor. Beni beğendiğini, sevdiğini söylediği zamanlar bana dayak atıyormuş gibi geliyor. Sizi bir şeriat ve kanun adamı tanıyarak izninizle söylüyorum: Dudakları cinsel istekle, açlıkla titremeye başlayıp da gözlerini hırsla üzerime diktiği zaman ağlaya ağlaya kaçacak yer arıyorum... Efendim, tavuklar bile hoşlanmadıkları horozdan kaçarlar. Onun kolları arasına düşmektense vücudumu tramvaylar ezse ,otomobiller çiğnese vallahi memnun olurum. Gönlümü ben yaratmadım. Onu da Allah yarattı. Bana hoşlanmayı da, nefret duygusunu da o verdi. Günahsız bir kadının böyle ölünceye kadar bir işkence hükümlü olmasını hiç bir vicdan kabullenemez... Sözlerinizde her şeyi inceleyen tam bir insan tatlılığı var. İnsafınıza sığınıyorum. Beni kurtarınız efendim.

Sözde ruh doktoru önüne bir kâğıt çekti. Birkaç kelime yazdıktan sonra mıknatıslı bir derinliğe sahip gözlerini Mahire'nin yüzüne dikerek:

— Kızım, bu hastalık ne kadar derinden derine anlaşılabilirse tedavisi o kadar kolaylaşır. Önemli bir sorum daha var. Doğru cevap vermenizi rica ederim. Çünkü kadınların kocalarından bıkmalarını gerektiren bazı hastalık belirtilerini bilirim. Öneminden dolayı bunu da aydınlatmamız gerekiyor.

— Peki efendim. Sorunuz. Doğrusunu söylerim.

Ruh hastalıkları uzmanı karşısındakinin gözbebeklerini arayarak:

— Sevdiğiniz bir delikanlı var mı?

Gözlerinin akına kadar kızaran genç kadının tam can noktasından vurulduğunu gösterir baygınlıkla başı önüne düştü. İnler gibi konuştu:

— Evet efendim.

Bu itiraf karşısında uzman:

— Tabiî genç, güzel, zeki ve duygulu! dedi.

— Ne kadar güzellikler varsa Tanrı ona vermiş efendim.

— O da sizi çıldırasıya seviyor.

— İkimiz de aynı ateşle kavruluyoruz. Sanki Tanrı iki-

mizi birbirimiz için yaratmış. Gönlümde bu meşale varken bu evlliik zindanı içinde ben nasıl yaşayabilirim? Tanrı'nın adaleti, insanlığın vicdanı adına size yalvarıyorum. Şeriatte, kanunda, ruhbilimindeki bütün uzmanlığınızı göstererek beni kurtarınız efendim. Bana yazıktır. Gencim, masumum. Tabiatın, yaradanın gönlüme yüklediği bu ateşli arzu ile seviyorum. Sanki bir yanım cennet, öbür yanım cehennem... Aman efendim, ne olursa sizden olur.

Dertli kadın, şiddetli dişi tutmuş gibi çenesini avuçları arasına alarak iki yanına sallana sallana göz yaşı musluklarını açtı.

Satırları arasında bu meseleye bir çözüm yolu arar gibi hep o eskimiş kitap cildini karıştıran ihtiyar:

— Kızım, üzüntüye kapılmayınız! dedi. Başarının anahtarı metanettir. Daha çok dönemeçlerden geçeceksiniz. Gürültüler kopacak. Çünkü kibar bir ailedensiniz. Ananız babanız var.

— Evet efendim.

— Şimdi onlar bu duruma şiddetle karşı koyacaklar. Kocanızla anlaşarak sizi yenmeğe uğraşacaklar.

— Bu düşünceleriniz hep doğru. Ama sizin uzmanlığınızdan çok şey bekliyorum. Sayenizde bütün zorluklara bir çare buluruz inşallah...

— Bu işte tez davranmak gerekir. Demiri tavında dövmeliyiz.

— Bu dakikadan tezi yok. Bütün buyruklarınızı yerine getirmeğe ve her türlü fedakârlığa hazırım.

— Bu belâlı işi ben ancak iki yüz liraya ele alabilirim. Neler çekeceğimi göreceksiniz.

— Sevinerek veririm efendim. Ama bugün yanımda elli liradan fazla yok.

— Bugün elinizdekileri bırakırsınız. Üst tarafını da başka bir gün verirsiniz.

Eldeki para verilir. Kalan para için de gün ve söz verilir.

Evlendirme ve boşatma için kendince önemli olan bu bölümünü böylece sağlama bağladıktan sonra:

— Hanımefendimiz, şimdi Besmele ile işe başlayacağız. (Takvime bakarak) Mizan burcundayız. Bu yıldız cesurlara başarı verir. Bu ne kadar güzel bir rastlantı... Ne mutlu bir insanmışsınız. Mizan burcu bir boşanma burcudur da... İlk evliliklerinde mutlu olmayanları ikinci evliliğinde mutlu kılar. Kutlu olsun. Sizi candan yürekten kutlarım. İşe de artık olmuş gözüyle bakabilirsiniz.

— Ettiğiniz iyiliğin büyüklüğüne karşılık kendimi teşekkürden âciz görüyorum.

— Köleniz için güveniniz yeter bir lutuftur. İnancınızı tam, kalbinizi ferah tutunuz. Önünüze çıkabilecek zorluklardan yılmayınız. Ümitsizlik, davanın birinci kaybıdır. Bunu unutmayın... Hem sonra şey Sorumu bağışlayınız. Sevdiğiniz delikanlının adı nedir?

İnce bir ahtan sonra·

—· Şadan...

— Oh, ne ferah bir isim... İkiniz de yakında mutlu olursunuz inşallah.

— Himmetiniz bereketiyle efendim.

— Şadan Efendi'nin hali şanı, oturduğu yer ve memuriyeti?

Mahire Hanım bu kadar inceden soruşturmanın gereksizliğini düşünür. Karşısındakinin yüzüne durgun bir bakışla bakar ve onu bir süre süzer.

Zeki adam derhal durumu kavrar:

— Hanım kızım, incelememin derinliğine şaşmayınız. Ben üzerime aldığım işi esasmdan kavramak isterim. Her şeyi öncesinden bilmeliyim. Öyle insanlar, öyle vazifeler vardır ki, onlarla bir macera kapısı açmak kendi başına âdeta büyük bir belâ satın almak demektir.

— Efendim, hiç çekinmeyiniz. Ne genel, ne özel önemli

bir kişi değil. Bu konuda bir ürküntü verecek durumu da yoktur. Memur da değildir.

— Ne ile geçinir?

— Bir büronun sahibidir. Burada ve taşrada ortakları vardır. İş görürler.

— Büronun adı, semti?

— İşleri Kolaylaştırma Bürosu... Galata, Perşembe Pazarı, Mahzen Sokak, 32...

İhtiyar bu adresi büyük bir dikkat ve önemle yazarak:

— Teşekkür ederim. Şimdi de kocanız için aynı açıklamada bulunmanızı rica ederim Hanımefendi.

— Münakalât-i Dahiliye Müdürü Nadi Bey Kendi evimiz, Erenköy, Ebegümeci Tarlası, Zehabî Efendi Köşkü...

— Pekâlâ efendim... Kâfi... Şimdi teşrif edebilirsiniz. Yarın, yahut mümkün olmazsa öbür gün kalan para ile döndüğünüz vakit görüşürüz. Kocanız aleyhine bir boşanma davası açmak üzere kölenizi de tarafınızdan vekil tayin edersiniz. Ben yarına, öbür güne kadar işin enini boyunu hesaplar, şeriatça ve kanunca boşanma sebeplerini hazırlarım. Şimdi güvenle evinize dönebilirsiniz. Ama dikkat edin. Kocanızın sizi izlemesi, gözetlemesi veya arkanıza gözcü koyması mümkündür.

*
* *

Genç ziyaretçi daha Defterdar Hanı'nın kapısından çıkmadan moral doktoru telefon rehberini karıştırarak genç yardımcısına:

— Basri Efendi, Galata (502) yi telefon başına çağır. Bana haber ver! emrini verir.

Bir dakika sonra Basri Efendi telefon başında:

— Neresi efendim?

— Perşembe Pazarı, Mahzen Sokak, İşleri Kolaylaştırma Bürosu.

— Kiminle konuşuyorum?

— Ali Behzat.

— Ortaklarınızdan Şaden Bey'le görüşmek isterim. Oradaysa lütfen haber veriniz.

— Bekleyiniz. Buradadır.

Birkaç dakika sonra cevap:

— Buyrun.

— Şadan Bey?

— Evet...

— Çok önemli ve acele bir mesele üzerine sizinle görüşmek isterim.

— Ne meselesi efendim?

— Mahire Hanım la Nadi Bey meselesi.

— Rica ederim, yavaş söyleyiniz. Bu benim için belâlı bir sırdır. Nereye geleyim efendim?

— Kitapçılar, Çınar Sokağı, Defterdar Hanı, Evlendirme ve Boşatma Bürosu, No: 65.

— Geliyorum efendim. Hemen şimdi... Şimdi... Şimdi... Şimdi...

Bir düziye bu dört şimdi, dünyada icadedilen söz ve müzik ölçülerinin en hızlısıyle söylendi. Telefon kapandı.

Eğer Şadan Bey, Perşembe Pazarı'ndan Kitapçılara kadar bu tempoyla koşacaksa ruh doktoru onu beş dakika sonra karşısında bulacağına şüphe etmiyordu.

Düşündüğü gibi de oldu. Otomobille mi geldi? Uçakla mı uçtu? Nasıl oldu? Gerçekten birkaç dakika içinde uzun boylu, düzgün yüzlü tatlı bakışlı, ince, lâtif, sülün gibi bir delikanlı içeriye girdi. Telâşlı, heyecanlı gözlerle çevresine bakarak kendini buraya çağıran kimseyi aradı:

— İşte geldim. Ben Şadan!... Dedi.

Evlenme ve boşanma işleriyle uğraşan ve kendisini bu konuda uzman tanıtan adam, karşısındakinin inceleyerek odanın bir köşesine çekti:

— Hanımefendi şimdi buradaydı.

— Hangi Hanımefendi? Ha, evet. Affedersiniz. Kafam pek dalgın da...

— Kocası Nadi Bey'den muhakkak ayrılmak sevdasında. Bu amaca erişmek için her fedakârlığı, her türlü hareketi göze aldıracağını, hiç bir şeyden korkmayacağını söylüyor. Bu yolda şeriata ve kanuna ait sebepleri hazırlamam için benim bilgi ve tecrübeme baş vurdu.

— Nadi Bey'den muhakkak ayrılmak sevdasında olduğunu biliyorum. Ama bu konuda size baş vuracağına dair bana hiç bir şey söylememişti.

Ruh uzmanı,, Mahire'nin adı geçtikçe yürek çarpıntılarına uğrayan genç adamın halini en hafif en belirsiz nüanslarına kadar inceleyerek:

— Evet. Size söylememiş olabilir. Ama, bilirsiniz, kadınlar duygularına, arzularına esirdirler. Sonunu düşünmeden herhangi bir taşkınlıktan öyle kendilerini pek alamazlar. Bu meseleye dair sizinle inceden inceye görüşüp konuşmadan, size danışmadan işe girişmek istemedim. Buraya şeref vermenizi rica ettim. Sizi buraya kadar yormamın sebebi budur efendim.

Şadan Bey renkten renge girerek dudaklarını ısıra ısıra düşünüyordu. Boşandırma ve evlendirme uzmanı biraz sustuktan sonra sözlerini sürdürdü:

— Hanım, kocasından ayrıldıktan sonra sizinle evleneceğini de saklamadı.

Şadan Bey ezile büzüle büyük bir teslim oluşla omuzlarını kaldırdı:

— Demek bütün macerayı biliyorsunuz? O halde gizlenecek bir şey kalmadı.

— Evet oğlum. Zaten ben macerayı bütün ayrıntılarıyle bilip anlamadıkça işe girişmem. Kadını kocasından ayırmak belâlı bir iştir. Karı, kocayı istemiyor. Ama erkek karısını hadden aşırı bir muhabbetle seviyorsa özellikle adamcağızın yüzce karısının hoşuna gitmemekten başka bir suçu da yoksa, böy-

le bir boşanmaya aracılık etmek maddî, manevî büyük bir vebaldir.

Gittikçe derinleşen mesele karşısında iki taraf bir süre sustu. Doğru ile yanlış aranıyormuş gibi gözler bir düşünce boşluğuna dikildi. Boşatma uzmanı, Şadan Bey'in Mahire Hanım'a nasıl amansız bir muhabbetle tutulmuş olduğunu anlamıştı. Ama bu gerçeği sevdalının kendisine söyletmek için dedi ki:

— Mahire Hanımın kocasından ayrılarak size varmak için vermiş olduğu karar size de uygun görünüyor mu? Bunu iyice anlamak isterim. Yanlış bir iş görmeyelim.

Şadan Bey, o yakışıklı delikanlı gözyaşlarını zor tutan bir yufkayüreklilikle inleyerek:

— Aman efendim, o nasıl soru? Uygun görünmek ne demek? Onun en ufak bir arzusu yoluna gençliğimi, paramı, bütün varlığımı hiç düşünmeden fedaya hazırım. Onun emirlerini mantık, akıl, menfaat terazilerine vurmadan, düşünmeden, muhakeme etmeden hemen yerine getirmeyi en büyük mutluluk bilirim.

Şadan Beyin sevgilisine muhabbetini ispat etmek için kullandı ateşli sözler içinde yalnız küçük bir söz uzmanın dikkatini çekmişti: «Bütün paramı, varlığımı» sözleri...

Mahire'nin âşıkı yavaş yavaş yanarken birden hava alarak parlayan bir ateş gibi sözlerini sürdürdü:

— Efendim, bu işte sözünü ettiğiniz vebalden, günahtan eser yoktur. Tersine, büyük bir sevap işlediğiniği biliniz. Mahire gibi vücutça, ruhça melek, güzellik timsali bir kadınnı, Nadi yaşta, o çirkinlikte hamhalat bir adamla yaşaması düşünülebilir mi? Yaşayamaz efendim, yaşayamaz! Ama bu tamiri imkânsız bir iş de değildir. Dinimizde evlenmek de hak, ayrılmak da... İkimiz vicdanlarımızın sesini dinleyerek bütün kalbimizle birbirimize bağlandık. Birbirimizin olmaya yemin ettik. Bu yeminimizi yerine getirmek için hiç bir engel karşısında yılmayacağız. Her engeli kanımız, haaytımız pahasına or-

tadan kaldırmaya karar verdik. Eğer her çeşit fedakârlık karşılığında isteğimizi elde edemeyecek olursak bu macera bizim, iki masum gencin ölümüyle sona erecekti ve daha başka ne üzücü, ne korkunç haller olacaktır. Orasını şimdiden kestirmek de imkânsızdır. Evet kesinlikle kararımızı verdik. Mahire ile sonsuza kadar vücutlarımızı birleştireceğiz. Dünyada olmazsa ahrette!...

Şadan Bey bir an durdu. Geniş bir soluk aldı. Sonra yine konuştu:

— Efendim, sizi sevmeyen, sevmek ihtimali olmayan bir kadını zorla nikâhınız altında tutmakta ne zevk vardır? Böyle sahte durumlarda kanun bazen size destekmiş gibi görünür, görünebilir. Ama durumu vicdanınızla ölçerseniz bu ısrar bir canavarlık halini alır... Uzmanlığınızın bütün zembereklerini kurarak bizi kurtarınız. Bizim lehimizde söyletmek için kanunun püf noktasını bulunuz.

Evlendirme ve Boşatma Uzmanı'nın kendi çıkarı yönünden yürüttüğü muhakemenin mantıklı özeti şu söz oldu:

— Evlâdım, ben bu belâlı işi ancak bin lira ücret karşılığında üzerime alabilirim. Çünkü bu davada ben yalnız değilim. Parayı tattıracağım, serpiştireceğim yerler de var. Zaman icabı bazı davaların gerçeği para ile ispat edilebiliyor.

Şadan Bey önemlice para isteği karşısında hiç gözünü kırpmadan:

— Kabul ediyorum. Ama ödeme şartınız nedir? Tabiî birden verilemez! dedi.

— Yarısı peşin.

— Pekiyi efendim.

Şadan Bey cebinden bir banka karnesi çıkardı. Çekin üzerine rakkam ve yazı ile 500 lira kaydını düşürürken odadan içeri biri girdi.

Şadan'ın arkası kapıya dönük olduğu ve yazı ile uğraştığı için geleni göremedi. Ama sesini işitince bütün vücudunda

yukardan aşağıya bir titreme geçirdi. Şaşırdı. Ellerinin titremesinden kalem okunmaz şeyler karalıyordu.

İçeriye gelen taşkınlığını zar zaptederek boğuk, kesik solumalarla uzmana döndü:

— Efendim, Evlendirme ve Boşatma Bürosu'nun Müdürü siz misiniz?

Ruh doktoru çatkın bir suratla:

— Evet! dedi.

— Şimdi de ben kendimi tanıtayım: Münakalât-ı Dahiliye Müdürü Nadi Bey!...

İçeri girenin dünyaları göremeyecek bir dalgınlık içinde vahşileşen gözleri birdenbire Şadan'a kaydı:

— Vay Şadan, sen burada ne arıyorsun?

Yüzü yeşile çalan bir sarılıkla alt üst olan Şadan:

— Dayı Bey, affedersiniz, sizi birdenbire göremedim! diyebildi.

— Beni görüp görmediğini sormuyorum. Burada ne arıyorsun?

— Kahve, şeker komisyonculuğu için Efendi ile görüşmeğe gelmiştim.

— Demek burada, evlendirme, boşatma dalavereleri dışında başka işler de yapılıyor?

Şadan, üzüntüsünün şiddetinden önündeki karneyi bir türlü kaçırıp cebine sokamamıştı. Dayısı eğilip rakkamlara bakarak:

— O ooo... Beş yüz liralık bir çek... Sen ticareti hayli ilerletmişsin de benim haberim yok.

Bu rastlantı karşısında Büro Müdürü dudaklarını ısırmaya başladı. Çünkü aynı kadına yanan bu iki tutkundan birinin dayı, ötekinin yeğen olması meseleyi başkalaştırıyordu. Bu işin korktuğundan da belâlı olduğunu anladı. Mahire Hamının kocasına, Şadan Beyin hem dayısı hem de gönül ortağı olan bu güçlü kuvvetli, öfkeden köpürmüş adama karşı, durumun teh-

likesini mümkün olabildiği kadar hafifletmek için ne yapacağını düşünüyordu.

Gittikçe öfkesine yenilen ümitsiz koca her kelimede sesi titreyerek:

— Şimdi beş on dakika önce buradan siyah çarşaflı genç bir kadın çıktı gitti! dedi.

— Buradan bir kadın da çıkar, on kadın da... Burası herkese açık bir bürodur.

— O kadın benim karımdır!

— Olabilir efendim.

Nadi Bey odayı sarsacak şiddette duvara bir yumruk indirdi:

— Haltetmişsin sen... Hayır olamaz... Olamaz...

— Efendim, buraya gelen kadınların kendilerini buyur etmeden, kimin karısı, kimin kızı olduklarını öğrenmeğe imkân yoktur. Gelenlerin soy soplarını sorup araştırmak görevimin dışındadır. Onlarla burada yalnız baş vurmalarına sebep olan iş üzerine görüşülür. Biraz önce buradan çıkıp giden hanımın karınız olduğunu söylüyorsunuz. Ama gerçek midir, yanılma mıdır, ne bileyim ben?

— Ben sana şimdi hepsini öğretirim. (Yeğenine dönerek sorar) Şadan, yengen beş on dakika önce buradaydı. Görmedin mi?

— Hayır.

— Sokak kapısından girerken, yahut merdivenlerden çıkarken falan?

Şadan, iki çenesi birbirine vurarak, sinirli bir biçimde:

— Hayır, hayır, hayır...

— Hayır, hayır, hayır ama bu geçirdiğin sinir nöbeti nedir? Niçin çenelerin birbirine vuruyor? Neyse, seninle hesabımı sonra görürüm. Şimdi şu herifle kozumu paylaşayım. (Uzmana hitabederek) Karım bugün buraya geldi. İçerde birkaç

saat kaldıktan sonra gitti. Bunu ispat için elimin altında hazır birkaç tanığım var. Gerçeği söylemekten başka senin için bir çıkar yol yoktur.

— Efendim ,diyelim ki iddianız bir gerçektir. Ama karınızın buraya gelip gitmiş olmasından bana nasıl bir suç yükletilebilir?

Nadi Bey sözlerinin etkisini kuvvetlendirmek için yumruğunu bir kere daha yazı masasının üzerine indirerek:

— Diyelim ki değil! dedi. İşin içinde hayal yok, koskoca bir gerçek var. Hanım buraya geldi.

— Aman efendim ne yapalım? Geldiyse geldi. Eğer gelmesi sizin için böylesine üzüntü verici bir şeyse yasaklamalıydınız. Engellemeliydiniz. Sizin buna gücünüz yetmedikten sonra bana söz söylemeğe ne hakkınız olabilir?

— Ah, hele şükür, karımın buraya geldiğini itiraf etmek cesaretini gösterebildin. Şimdi işin ötesine bakalım.

— Beyefendi, deminden buraya genç, güzel, kibar, terbiyeli bir hanım geldi. Ama ilk defa gördüğüm bu kadının kiminnesi olduğunu ben nasıl bilirim?

— Buraya başvurma sebebi neydi? Sizi hangi çeşit bir davaya vekil yapmak için geldi? Bir saat burada ne konuştunuz?

— Affedersiniz Beyefendi, karınız olduğu bence henüz bilinmeyen bir kadının bana verdiği iş üzerine benden açıklama istemeye hakkınız yoktur.

— Bugün biraz önce buraya gelip giden kadının karım olduğunu şimdi birkaç hatırı sayılır tanıkla ispat etmeğe hazırım, diyorum size. Niçin sözü uzatıyorsun?

— Eğer o kadın gerçekten hanımınızsa buraya baş vurma sebebini gidip kendisinden sorabilirsiniz. Böyle bir iş için kanuna aykırı bir biçimde bana karşı korkutucu tavırlar takınma yetkisini nereden alıyorsunuz?

— Efendi, Efendi!... Ben bu şarlatanlıklara, avukat ağız-

larına pabuç bırakacak adam değilim. Eğer bu kocaman kır sakalının altında insan demeğe değer bir cevher taşıyorsan açık konuşalım. O kadının benim karım olduğunu dışarıdan ispata lüzum göstermeyecek bir kesinlikle biliyorum. Buraya gelme sebebini de sana sormadan anlamak büyük bir kehanet değildir. Çünkü buranın neresi olduğunu kapımn üzerindeki levha pek güzel anlatıyor. (Evlendirme ve Boşatma Bürosu). Karım bugün nikâhım altında bulunuyor. Buraya gelmiş olsa, bu evlilik bağım koparmak üzere bu yoldaki ustalığınıza ve kanun bilginize baş vurmak için gelmiş olabilir.

— Gerçek tamamiyle buyurduğunuz gibi olsa bile bundan bana ne günah yükleyebilirsiniz? Ağrıyan bir diş için kendisine baş vuran hastadan dişçi sorumlu tutulabilir mi?

— Her karı koca davası diş ağrısıyle kıyaslanamaz. Bütün çabalarımla soğukkanlılığımı korumaya uğraşıyorum, görüyorsunuz. Meselenin esası belli. Ama en önemli ve dehşetli bölümünü bilmek istiyorum. Karımı benden boşattıktan sonra kiminle evlendireceksiniz? Yani benden sonra onu kime vereceksiniz? Bunun için kaç lira üzerinden pazarlık yaptınız? (Yine Şadan'ı süzerek) Senin bu saatta burada bulunuşun zihnimi kurcalıyor. Ama senden böyle bir şüpheye düşecek kadar insanlığı alçak göremem. Hayır, ne kadar alçak olsan böylesine alçalamazsın Şadan! Hayır, hayır... Ben sayıklıyorum. Bu korkunç şüphemden dolayı beni affet çocuğum.

— Dayıcığım, vallahi ben buraya başka bir iş için geldim. Eğer yengemi bu büroda gördümse bütün insanların en alçağı ben olayım.

Nadi Bey uzmana dönerek konuşmaya başladı:

— Efendi ,on iki yıl önce buraya hürriyet adıyle bir felâket girdi. Üzerinden sırmalı al mantosunu sıyırdı. Altından eli tırpanlı bir ölüm iskeleti çıktı. Türkün mülkünü, nüfuzunu, dinini ve ahlâkını, bütün manevî varlığım budamaya girişti. Bunun sonunda elbet bir iyilik çıkacağını ümit ederek şaşkın şaşkın bekliyorduk. Ama her gün biraz eskisinden daha fenaya

gittiğimizi görerek bu değişiklikten, bu devrimden bir şey anlayamadık. Yangın, hastalık, açlık gibi felâketler bizi bir an rahat bırakmıyor, biteviye süpürüp götürüyordu. Tekerlendiğimiz uçurumun sonu neresidir hâlâ bilmiyoruz. İşte bu karışıklıklar arasında harkes uydurabildiği kadar bu garip serbestlikten bir zevk payı bulup çıkarmaya uğraşıyordu. O güne kadar kafes arkasında güneşleyen kadınlar birdenbire şapka giydiler. Birahaneye gittiler. Aydın çevrelerimizden zengin paşalar, beyler karılarım, kız kardeşlerini kollarına taktılar. Avrupa gezisine çıktılar. Bunların bir çoğu Frengistan'a bilim ve sanat öğrenmeğe gittiklerini, yurda büyük atılımlarla döneceklerini söylüyorlardı. Bu arada Istanbul'da birçok sanatlar, meslekler türedi. Sizin açmış olduğunuz bu Dedikodu Bürosu da işte bunlardan biridir!... Efendi, Evlendirme ve Boşatma Bürosu ne demektir? Siz bu dam altında ne alıp ne satarsınız? Memleketimizde bir benzeri görülmemiş bu yeni türemiş mesleğinizi, sanatınızı duyurmak için gazete sütunlarına geçirdiğiniz o saçmalıkları insafla, düşünceli bir gözle bir kere de kendiniz okusanız ya!... Birdenbire memnun olmayıp da ailevî ve sosyal bazı sakıncalardan boşanma hususunda zorluğa uğrayanların şeriatçe ve kanunca kolaylık göreceklerini vaadediyor, başarılar sağlayacağını söylüyorsunuz. Bu sözlerinizin sonucundan çıkacak fenalıkları, zaten sarsılmış olan genel ahlâka bu suretle indireceğiniz fesat darbesini, yapacağınız büyük hıyaneti niçin düşünmüyorsunuz?

— Efendim, siz bir dar düşünceli bir insana benziyorsunuz galiba. Avrupa gazetelerini okumuş olsaydınız bunlardan en kalitelilerinin son sayfalarında bu yolda ilânlar görürdünüz. Anlaşılan siz «Boşanma için gerekli sebepleri hazırlamaktan âciz olanlar bize baş vursunlar. Derhal davalarını lehlerine bitirmek için bin delil ve sebep hazırlarız » gibi ilânları ne görmüş ne de işitmişsiniz.

— Efendi, aklını başına topla! Avrupa başka, burası büsbütün başkadır. Bu iki ülkenin kanun metinlerindeki «boşan-

ma» kelimelerinin anlamları birbirinden çok ayrıdır. Meşrutiyet ilân etmekle dince, ahlâkça birtakım tabiatımıza ve soyumuza ,geleneklerimize uygun gerçeklerden soyunarak hemen Avrupalı safına geçemeyiz. Geçeriz sandığımız için böyle olduk. Bu hatamızı anlatmakta ne kadar gecikirsek o kadar kaybederiz. Bu ilânınızla genel ahlâka bütün kanları, irinleri, kokmuşluğu, yaraları deşecek bir yakı vurmuş oluyorsunuz. Bu Istanbul'da kocasından memnun olmayan ahlâk hastası kaç sinirli kadın vardır, biliyor musunuz? Bütün bunlara «Bana geliniz. Sizi bıktığınız kocanızdan ayırtayım. Sevdiklerinize kavuşturayım. Hiç korkmayınız. Vereceğiniz en müthiş aile sırları dipsiz bir kuyuya atılmış gibi sonuna kadar unutulur, kalır.» diyorsunuz. Her kadının kocasından şikâyeti haklı değildir. Sırf densizliktir. Böyleleri tarafınızdan vaadedilen kolaylığı görünce yol çok kötü bir yoldur. Namusa, vicdana uymayan bu saygısızlığınızın sebep olacağı çok tehlikeli sonuçlar önünde benim gibi bazı kocalara hesap vermek zorundasınız. Söyleyin bakalım, karımla ne görüştünüz? Elbette o buraya sadece sizin hatırınızı sormaya gelmedi...

— Bana verilen sırların bir kuyuya atılmış gibi saklanacağını şimdi siz söylüyordunuz. Bunun aksini teklife nasıl cesaret ediyor, beni sözümden dönmeğe nasıl zorluyorsunuz?

— Karım sizinle görüşüyor. Birbirinizin sır ortağı oluyorsunuz. Bu gerçeği bana söylemek, sırrı açıklamak oluyor, öyle mi? Ah, çıldırmak işten değil... İşte insan böyle ifrit olur, katil olur, her şey olur. Sonra kabahat ölende mi, öldürende mi, ayır bakalım...

— Burası bir iş yeridir Beyefendi... Gelenle görüşülür. Verilen iş yapılır. Ben başka şey bilmem efendim.

— Söyle, karımı benden boşatıp kime vereceksin? Ve bu uğursuz, alçakça işi kaça pazarlık ettin? Söyle, yoksa bu iş yerini başından aşağı geçiririm ben...

— Bir şey yapamazsınız. Mahkeme ve hâkimler bulunan bir memlekette kimse parasının kuvvetiyle işini gördüremez.

— Seni adalet huzuruna çağırdığım vakit bu dediklerini nasıl yorumlayacaksın, nasıl bir açıklama yapacaksın?

— O zaman görürsünüz!..

*
* *

Bu sırada içeri şakakları zülüflü, parmakları yüzüklü, korse giymiş hissini veren genç bir adam girdi. Yazıhanenin köşe bucağında aşk maceraları aramaya alışmış fırıl fırıl dönen gözleriyle, güleç ve sevinçli bir görünüşle odadakileri alaycı bir bakıştan geçirdikten sonra:

— Ey ruh Doktoru, epeyce bir zaman var ki, sen benim hasta yüreğime merhem vurmadın. Artık sabrım taştı. Beni ne zaman gül yanaklı, konca dudaklı bir âfetle gerdeğe koyacaksın?

Evlendirme ve Boşatma Bürosu işgüzarı suratını asarak:

— Dirayet Beyefendi, otuzuna yaklaştınız. Hâlâ çocukluktan kurtulamadınız. Şakanın da bir sırası vardır! dedi.

Dirayet Bey, odadakileri yeniden yarı alaylı bir bakışla birer birer süzdükten sonra:

— İçimizde yabancı mı var? Kimden çekiniyorsunuz? İllâllah bugün de namus numaraları çıktı. Sana ben kârlı bir iş teklif etmeğe geldim. Hani benim zengin halam vardı. Evini Hisar'daki yalısından Cennetteki köşküne taşıdı. (Cebinden koca bir tomar kâğıt para çıkararak) Dumanı üstünde mirasa kondum. Ben bunu canla, cananla afiyetle yiyeceğim. Bana bir iş gör de param büsbütün yabancılara gitmesin. Bir miktarı da sana kısmet olsun.

Sözde ruh doktoru bu pek hürmetli destenin büyüleyici huzurunda bir sıraya beş altı defa lâhavle çekerek acayip bir sırıtışla sırıttı.

Dirayet Beyefendi, kelimenin bütün kuvvetini sadece adında toplamış bir insanın düşüncesizliğiyle:

— Ben öyle ömür boyu bir evlenme istemem! dedi. Ba-

na birkaç günlüğüne nikâh kıyacaksın. Şimdi sana böyle ateşli ateşli gelişimin bir sebebi var. Demin buradan siyah çarşaflı bir nazenin çıktı. Oh, öylesine canımla birlikte bütün varım yoğum feda olsun! Kuyruk sallaya sallaya gitti. Benim bütün irademi, içimi de beraber aldı götürdü. Kollarım arkasından ince beline tam üç buçuk defa dolanır. Ah canım, küçük hanım!...

Nadi Bey sapsarı kesildi. Sar'ası tutmuş gibi dudağının ucundan aşağıya bir salya sicimi salıvererek:

— Beyefendi, siz o hanımı tanır mısınız?

Dirayet Bey içine düştüğü durumun tehlikesine hiç dikkat etmeyerek:

— Evet, tamrım.

— Nereden?

— Erenköyü'nden.

— Nasıl tanırsınız?

— Onu bütün âlem tanır.

— Nasıl? Ne suretle? Ne gibi?

— Amma da tuhafsınız Beyefendi. Nasıl olacak? O kadar güzel, çekici bir kadın on binde bir bulunmaz. Geçtiği yerlerde bütün tutkulu bakışları üzerine çekiyor.

Boğucu bir hıçkırığa tutulmuş gibi, Nadi Bey'in iri vücudu birkaç defa sarsıldı. Bu heyecan içinde nasıl korkunç bir hazırlıkta bulunduğunun kimse farkına varamadı. Helecanlı soruları sürdürerek:

— O kadınla özel bir aşinalığınız var mı?

— O bana ait bir mesele!...

— Hayır, sizden ziyade bana aittir!

— Acayip?!...

— Ben acayip macayip bilmem. Hemen cevap ver!

— Hangi yetkiyle gönül sırlarımı benden sorabiliyorsunuz Beyefendi?

Nadi Beyin yüzünde ilk beliren sarılık şimdi turuncuya dönerek gözlerinin aklarını kan bürüdü. Hemen arkalığından

yakaladığı bir koltukluyu tavana kadar fırlatmak ister gibi bir şiddetle birkaç defa yerinden kaldırıp yine bırakarak:

— O kadının namusça en ufak şüpheyi davet eden bir durumunu gördün mü?

Dirayet Bey kampanayı andırır uzun süreli altı sekizlik bir kahkaha salıvererek:

— Amma da tuhaf şey!... Güzelliğini bir sermaye gibi işletmek üzere buraya baş vuran bir kadının namusunda şüphe aramak!... Efendi, galiba siz de bu Evlendirme Bürosu'na o kadın için gelen yanıklardan birisiniz. Çok kıskanca benziyorsunuz. Canım bir gece benim, bir gece sizin, aramızda pay ederiz, olur biter!

Nadi Bey insan öfkesinin son perdesinde bir taşkınlıkla elini beline saldırdı. İri siyah bir tabanca çıkardı:

— İşte, al payını katır! diyerek talihsiz Dirayet Bey'e çevirdiği namlunun tetiğini tıkır tıkır işletmeye başladı. Bütün vücudunu öyle bir titreme almıştı ki, elindeki silâh kuvvetli bir suyun baskısıyle sarsılan tulumba hortumu gibi aşağı yukarı sallanıyor, çıkan kurşunlar düşmanının vücudunda çeşitli yerlere gömülüyordu.

Büro Müdürü önleyemediği bu anî felâket karşısında şaşırdı. Elindeki silâhı almak için Şadan Bey'le birlikte öfkeli katilin üzerine varmak istediler. Ama bu korkunç saldırı bazen sağa, bazen sola pek aykırı çarpıldığından kurşunlara göz göre hedef olmamak için ikisi de en emin buldukları birer köşeye sindiler.

Tabanca, mermilerin hepsini bom bom kustu. Ama Nadi Bey silâhının tetiğini hâlâ çekmekte devam ediyordu. Zavallı adam karısının aşkı belâsıyla âdeta manyatizmalanarak ne yaptığını bilmez bir hale gelmişti.

Odadakiler tetiğin boşa hareket edip durduğunu görmekle beraber belki şeytan doldurur kuşkusuyle sindikleri yerden çıkamıyorlardı.

Düşüncesizliğinin kurbanı olan talihsiz Dirayet ise, tesa-

düf eseri pek amansız yerine yediği iki katil dane ile al kanlar ve hırıltılar içinde çoktan halasına kavuşmuştu.

Ah, bu ne boşuna bir ölüştü.

Büronun adamları koşuştular. Hanın öteki odalarındaki kimseler de silâh sesine gelerek kapının önüne biriktiler. Polise haber gitti.

Evlendirme ve Boşatma Uzmanı'nın şaşkındığı esaslı değil, geçiciydi. Geçen saniyelerin önemini anlayarak hemen aklını başına topladı. İçeriye kalabalık basmadan sanki vücudunu muayene edermiş gibi ölüye yaklaştı. Orasına burasına bakar gibi yaptı. Elini ölünün yan cebine soktu. Yalnız birkaç tanesini bırakarak tomarım ustaca aşırdı. Şadan Beyden başka hiç kimse bu hırsızlığın farkına varmadı. Canla cananla yemek istediği bu uğursuz mirasın, öteki dünyada da soru ve cevabından ölüyü kurtardı.

İçeriye dolmak isteyen halk, boş da olsa tabancanın korku saçan namlusundan ürkerek bir türlü ilerleyemiyorlardı. Nihayet biri koştu. Katilin kollarını arkasından tutup kavrayacak bir cesaret gösterdi. O sırada polis yetişti. İlk soruşturma başladı.

Nadi Beyin yüzünde uğradığı felâketin dehteşini anlayamayan hayvanca bir ifade, bir bilinçsizlik vardı. Gözlerini içeri girenlerle yerde yatan kanlı ceset üzerinde vahşî, intikamcı bir gülüşle dolaştırıyor, bütün gelenlerden yaptığı iş için bir takdir bakışı bekliyordu. Zaten cinayeti birçok tanıkla sabit olan katil, suçunu inkâr etmiyor:

— Yerde yatan şu katırı ben öldürdüm! Şimdi dirilip kalkmış olsa bir daha öldürürdüm!... diyordu.

Katil muhafaza altında karakola götürülürken Büro Müdürü Şadan'ı bir kenara çekti:

— Talihliymişsiniz!

— Ne yönden?

— Muradınıza erdiniz!

— Nasıl?

— Bin lirayı getiriniz. Kanun bakımından bekleme süresi dolunca Mahire Hanımla nikâhlanarak helâlinden gerdeğe girersiniz.

— Nadi Bey karısını bırakmadı ki!...

— Bırakmasın. Artık onun koca sıfatının bizce bir önemi kalmadı.

— İdamına mı hükmolunacak?

— Hayır, o kadar ileri varmayahm. Bu cinayette taammüt olmadığını ispata uğraşarak Nadi'yi idam cezasından kurtarırız. Bize onun ölüsü değil, karısı gerek. Mahire Hanım sizin olduktan sonra eski kocası varsın cezaevinde yaşayabildiği kadar yaşasın!... Kendi çıkarını elde ederken insan kardeşlerimize az zarar vermeyi düşünen kimse, dünyada en iyi adamdır. İyilikten ayrılmayalım azizim. Bazı filozoflar insanların vahşîliğini anlatırken pek ileri varmışlardır. Onları okurken insan, insan olduğuna sıkılır. Bu konuda herkes mutluluğu, parayı birbirinden çalmakla meşguldür sözünü, yaptığını, törelere uydurarak en becerikli davranan, refah denilen şeyin oldukça büyük bir bölümüne sahip olur diye yorumlamalı... Bir insana tabiatın bütün hazinelerini, dünyanın bütün evlerini, esir olarak da bütün halkını verseler yine doymaz. Yıldızlardan da kendisine pay ayırmak ister. Biz o kadar ileriye varmayahm oğlum. Amaca varmakla yetinelim. Hayırlı insan olmak istersen bu öğüdümle iş gör. Size yararı olmadıkça kimseye zarar vermeyiniz. İşte insanları kurtaracak en büyük ahlâk prensibi budur. İnsanlığı suçlamada çok ileri varmış olan cüretli filozofların iddialarını da bu hareketimizle sözle ve işle yalanlamış oluruz.

Bu garip felsefe dersi önünde evet der gibi Şadan başını önüne eğdi. Ama kendi yararı için insanlara yapılacak zararlarda âdeta bir denge gözetilmesi meselesini anlayamadı. Nadi Beye edilecek fenalığa bir adalet ölçüsü sıkıştırılması şaşılacak bir şey mi? Bununla beraber kocası sağken karısını elinden almak mümkün olduktan sonra zavallı adamı öldürmekte

ne mana vardır? Şu adam bir müzevir de olsa araştırıldığında fenalıkların hafifini seçmekte mesleğinin ustası bir adamdı.

* * *

Nadi Beyin muhakemesi Istanbul'da epeyce bir merak ve heyecan uyandırdı. Suçunda taammüt görülmediğinden zavallı küreğe mahkûm oldu. Kanunca belirtilen süre dolduktan sonra Mahire Hanımla Şadan Beyin nikâhları kıyıldı. Nadi Bey, cezaevinin demir parmaklıkları arkasında bu evlenme havadisini gazetelerde okudu. Haber, üzerinde korkunç bir etki yaptı. Nefretle, derin bir üzüntüyle avazı çıktığı kadar bağırmağa başladı. Zavallı adam kederinden çıldırmıştı...

— Bu ne alçaklık, Allahım? Benim nikâhım altındaki bir kadın nasıl olur da bir başkasıyle evlenebilir?

Cezaevi rakadaşları onun bu çılgınca bağırmalarına, protestolarına gülerlerdi:

— Koca katil, ölümden kurtulduğuna şükret de bu delice saçmalıkları bırak... Cinayet günü senin karını boşadığına dair ortada dört tane hatırı sayılır tanık var.

— Hâşâ, yalan!... Yalan!... Uydurma!... Düzenbazlık!... İşitilmemiş bir melûnluk!... Ben karımı bırakmadım. Hiç bir zaman... Asla!... Katiyen!...

— Sen olay sırasında ne yaptığını bilmez bir haldeymişsin. Korkunç bir öfkeye kapılmışsın. Tanıklar arasında saygıya değer, güvenilir kimseler var. Boşanma gerçekten olmasa böyle büyük bir vebali üzerine kim alır?

Çaresiz kalan koca bu büyük üzüntüsünün hüngürtüleriyle sarsıla sarsıla:

— Öyle söylemeyiniz. Öyle söylemeyiniz. Şu yeryüzündeki yaratıkların içinde insandan daha korkunç, daha azılı bir

canavar olmadığını bilirim. Ben karımı boşamadım. Şu anda Mahire benim dince de kanunca da karımdır. Şadan uğursuzunun da metresi... Ben böyle bir olayı rüyamda görseydim çıldırırdım. Ölürdüm, biterdim. Ama şimdi böyle cehennem ateşiyle yakan bir gerçekle yüz yüzeyim. Nasıl yaşıyorum? Beni katli yaptılar. Bu zindana tıktılar. Nikâhlı karımı elimden aldılar. Ben burada kürek cezası çekerim. Cinayet işlemiş bir insanın korkunç hayatını yaşarım. Durum böyleyken nikâhımın altındaki kadın meşru olmayan bir yatakta yatıyor. Ben bunu biliyorum. Ama nasıl katlanıyorum? Ah, toplum içinde bazı günahsızların düştükleri öyle acıklı durumlar oluyor ki, cehennem, cennet gibi kalır. Bana ne yaptıysa o sözde ruh doktoru geçinen melûn yaptı.

Nadi Beyin bu suçlamalarına karşı çevresinden şu itiraz sesleri yükseliyordu:

— Hayır, hayır aldanıyorsun. İyiliğe kemlik olarak lânetlediğin o adam, aksine, senin en büyük kurtarıcmdır. Duruşma sırasında seni kurtarmak için son gücünü sarf etti. Kanun konusunda bütün ustalığını gösterdi. Bu gerçeği âlem gördü, biliyor.

Zavallı katil kafasını zindanın soğuk, sağır, küherçileli duvarlarına vurarak danalar gibi bağıra bağıra:

— Bu havsala yakıcı korkunç bir gerçek... Bir caninin bir günahsızla hayattaki yerlerini değiştirmesi, suçlunun serbest gezmesi, onun yerine günahsızın hücre cezası çekmesi, sonra da aldatılarak, bilmeyerek genel efkârın melûnlarm tarafını tutması. Gerçeğin reddi, melûnluğun alkışlanması. İşte insan topluluğu içinde tekrarlana tekrarlana sonuna kadar insanları mutsuz kılan hayat dramları. Her cinayet olayında insanoğlu bir suçlu bulmak ister. Adam bazan insanlığın şerefi için, selâmeti için cani olur. Ama işte bunu anlamazlar. Anlatamazsın. Ah, ah!... Tiyatrolarda sıra sıra oynanan düzme dramlar bu gerçek sahnelerin yanında ne kansız, ne cansız, ne renk-

siz şeylerdir. Sözde sanat ve sanatçılıktır... Ben şimdi gaza bulanıp yakılan bir hayvanın acılarını çekiyorum. Böyle bir acı içinde kıvranıyorum. Ah, aldanmışım. Ne korkunç bir aldanış... Suçsuz Dirayet Beye çevirdiğim namluyu melûn Şadan'a çevirmeliydim. Ah, o zavallı öldürdüğüm adam... Ve ah ben, zavallı katil!...

İÇİNDEKİLER

Meyhanede Kadınlar	7
Büyük Günah	37
Nergis Hanımla Fehmi Bey	44
Mübareğin Kuyruğu	51
İğneli Fıçı	56
Zavallı Katil	61

HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR

Doğumunun 100. yıldönümünde, bugünün diliyle seri halinde yeniden yayınlamaya başladığımız romanlarından ilk çıkan kitaplar şunlardır:

NİMETŞİNAS	6	Lira
ŞIPSEVDİ	12,5	„
METRES	10	„
GULYABANİ	5	„
KUYRUKLU YILDIZ ALTINDA BİR EVLENME	5	„
BEN DELİ MİYİM?	10	„
İFFET	4	„
KADINLAR VAİZİ	2,5	„
MÜREBBİYE	6	„
İKİ HÖDÜĞÜN SEYAHATİ	2,5	„
CEHENNEMLİK	10	„
EFSUNCU BABA	3	„
MEZARINDAN KALKAN ŞEHİT	6	„
ACI GÜLÜŞ	10	„
CADI	6	„
TESADÜF	8	„
BİLLÛR KALP	10	„
ŞIK	4	„
CAN PAZARI	10	„
TUTUŞMUŞ GÖNÜLLER	8	„
SON ARZU	6	„
KOKOTLAR MEKTEBİ	8	„
HAZAN BÜLBÜLÜ	5	„
EŞKIYA İNİNDE		„